

ЗА БЯЗ'ЯДЗЕРНУЮ БЕЛАРУСЬ

КАБ НЕ ЁПАЛА ЗНОЎКУ ЗОРКА СМЕРЦІ ПАЛЫН

[З Беларуска-амерыканскай канферэнцыі «Міжнародная бяспека і нераспаўсюджванне ядзернай зброі»]

Добрымі намерамі выбрукавана дарога ў пекла... Людская думка падняла «атаманую» навуку і тэхніку на самую высокую прыступку дасканаласці. Аднак падатлівая да лепшых і бяспільна-маўклівая ў карыслівых руках палітыкаў, яна ж і паставіла чалавецтва перад глабальнай праблемай сучаснасці, перад вялікім парадоксам. На адным баку яго — добрыя намеры: «мірны атам» як танная крыніца магутнай энергіі, развіццё гаспадаркі, прагрэс. На другім — дарога ў пекла: стварэнне зброі, якая па камандзе «Пуск» і пры націсканні кнопкі здольна знішчыць жыццё на блакітнай планеце. На кожную жывую душу ўжо нарыхтавана некалькі тон смяротнай узрыўчаткі. А колькасць прызапашаных у ваенных арсеналах бомбаў адпавядае колькасці гарадоў, у якіх жыве, задыхаючыся ад экалагічнага ўдушша, гэтая і без таго ледзьве жывая душа. А то беларусам якраз такой агітацыі і павучэнняў і нестася! Быццам бы нейкае абстрактнае чалавецтва, а не мы збіваем костачкі на нагах аб кавалкі стронцыя і цэзія на вуліцах. Вачамі, зацярнушымі радыя-

цыйным попелам, страхам і асуджанасцю, глядзіць у будучыя адзін-два гады, што нясуць яму выбух усемагчымых захворванняў. Ды насуперак логіцы быцця, жудасна-паказальнаму вопыту Хірасімы і Нагасакі, Чарнобыля, няўмольна павялічваецца колькасць дзяржаў — членаў «ракетна-ядзернага клубу», якіх, чаго б тое ні каштавала, прагнуць вырабляць пякельную зброю і валодаць ёю. Як і тых, хто ўпарта імкнецца пераступіць яго (клуба) «запаветны» парог. Цяпер нават спецыялістам цяжка сказаць дакладна, колькі ж ядзерных дзяржаў існуе. Патэнцыяльнымі ўладальнікамі атамнай бомбы могуць быць Ізраіль, Пакістан, ЮАР, Іран, Ірак, Паўночная Карэя, Аргенціна, Бразілія і іншыя. Правялі ці праводзяць ядзерныя выпрабаванні былі СССР, ЗША, КНР, Вялікабрытанія, Францыя, Індыя. Валоданне ядзернымі мускуламі і юлаком, пальцы якога, чым гусцей абвешаны пярэсценкамі-богалоўкамі, тым прэстыжнаей, па-ранейшаму з'яўляецца казырнай картай у сусветнай палітычнай гульні. А гандаль імі — даходнейшая

справа. Стрымаць распаўсюд на зямлі самай разбуральнай сілы прызваны Дагавор аб нераспаўсюджванні ядзернай зброі 1968 года. Ён, як і іншыя згаданыя вышэй тэмы, абмяркоўваўся на міжнароднай канферэнцыі, якая праходзіла ў сярэдзіне кастрычніка ў Мінску. Яе арганізатарамі і спонсарамі выступілі Беларускі камітэт абароны міру, факультэт журналістыкі Белдзяржуніверсітэта, Мінскі дзяржпедінстытут замежных моў, Цэнтр па даследаванні праблем вайны і міру і сродкаў масавай інфармацыі, Нью-Йоркскі ўніверсітэт, Монтэрэйскі інстытут міжнародных даследаванняў. У абмеркаваннях удзельнічалі вядомыя вучоныя, дыпламаты і юрысты ЗША як асноўныя дакладчыкі, журналісты і спецыялісты-эксперты з Рэспублікі Беларусь і Расіі. Неабходнасць правядзення канферэнцыі абумоўлівалася некалькімі прычынамі. Фармальна дагавор падлягае прадаўжэнню ў 1995 годзе і прыйшла пара вырашаць, на які тэрмін. ЗША і Расія прытрымліваюцца палітыкі цэнтраліза-

[Заканчэнне на 4-й стар.]

ГАЛІНА ФРЭДЖ з'явілася на парозе рэдакцыі і вымавіла звычайныя словы, якія за лета нам даводзіцца чуць многа-много разоў: «Зайшла падзякаваць за «Голас Радзімы». Мне адразу прыгадалася яе пісьмо, якое мы надрукавалі гады два назад: было яно на найчысцейшай беларускай мове, напісанае прыгожым почыркам настаўніка. Яшчэ ўрэзаліся ў памяць словы: «Было нялёгка працаваць, а яшчэ больш крыўдна, калі трэцяя частка вучняў пакідала клас па той прычыне, што беларускую мову не разумее і вывучаць не жадае».

Але мы з Галінай вядзем гутарку па-руску. Размаўляць сва-

ляк наш мае валюту, хай плаціць за ўсё. А можа наадварот: дзяржава, Радзіма павінна распасціраць сваю апеку на беларускую дзяцпару ў свеце і ва ўсім дапамагаць ёй? Дапамагаць шчодро і бескарысліва. Ды пакуль мы яшчэ да гэтага разумення нашых стасункаў з замежнымі суайчыннікамі не дакылі.

Вядома ж, нашых чытачоў прыводзіць у «Голас Радзімы» не толькі пачуццё ўдзячнасці, але і патрэба пашукаць парады, папрасіць дапамогі, проста раскажаць пра ўсё, аб чым баліць душа. Здарэецца, і нярэдка, што, пахадзіўшы па розных нашых установах, якія найчасцей адсылаюць замежнага суайчын-

НА ЗЯМЛІ БАЦЬКОЎ ПАВЯЗУ ТРЫВОГУ І НАДЗЕЮ

Бодна на беларускай мове, не падбіраючы ў галаве кожнае слова, каб пабудоваць адпаведны сказ і дакладна выказаць думку, ёй ужо цяжка. У апраўданне можна спаслацца на час: 18 гадоў мінула, калі Галія Ралёнак выйшла замуж за выпускніка Беларускага політэхнічнага інстытута Тахара Фрэджа і, скончыўшы філфак БДУ, паехала да яго ў Туніс. З той пары яна на Беларусі — рэдкі госьць, які неаджджае ў сваю родную вёску Беразіно (у Докшыцкім раёне) раз на 2—4 гады. Можна прывесці ў апраўданне адсутнасць беларускага асяроддзя ў той мясцовасці, дзе жыве Галія — толькі дзве зямлячкі з Мінска, астатнія маладыя жанчыны з Расіі, а найболей — з Украіны, са Львоўшчыны.

— Добра беларусам у Польшчы, — гаворыць Галія Фрэдж, — яны жывуць разам, а такім адзіночкам, як я, раскіданым па свеце, цяжка захаваць сваю мову. Пісаць я яшчэ магу, але над кожным словам б'юся, ламаю галаву. Летам, калі прыязджаю сюды, я б з найвялікшым задавальненнем пайшла на нейкія курсы беларускай мовы, калі б такія хто-небудзь арганізаваў. Нас жа такіх многа. Але нешта я не бачыла ў «Голасе Радзімы» аб'явы пра такія курсы.

Я згадаў пра Міжнародную школу беларускай мовы, літаратуры і культуры, што пару гадоў працуе ў Мінску, але не асмеліўся прапанаваць нашай зямлячцы з Туніса гэты варыянт. Школа платная, і хоць Галія Фрэдж магла б заплаціць за навучанне — муж яе працуе ў кампаніі па здабычы фасфатаў і сям'я забяспечана добра, — ці па кішэні гэта іншым суайчыннікам? І наогул, ці маральна так ставіць пытанне, як яно ставіцца сёння ў незалежнай Беларусі — замежны зям-

ніка адна да другой, ён прыходзіць у рэдакцыю (ці ў таварыства «Радзіма») як у апошняю інстанцыю: яна павінна вырашыць усё, бо хто ж тады яшчэ можа дапамагчы.

Вось і ў Галіны Фрэдж свой клопат і свае турботы, і першанаперш — гэтая праблема грамадзянства. Пакуль што ў такіх, як яна, у пашпарце запісана: «савецкае». Але Савецкага Саюза ўжо няма, то чые цяпер выхадцы з Беларусі? Не марнуючы часу, Галія спешна пайшла ў наш АБІР. А там нейкі чыноўнік яе супакойвае: «Ну што вы хвалюецеся, я таксама — савецкі: яшчэ пашпарты ў нас не мянялі. Зрэшты, звяртайцеся ў пасольства. Якое ў вас там цяпер ёсць? Можна, украінскае?»

Беларускага ні консульства, ні пасольства ў Тунісе пакуль няма. Расійскаму ж ці ўкраінскаму навошта чужыя грамадзяне. Дык хто сёння абароніць інтарэсы і годнасць беларуса? Калі было савецкае пасольства, ведалі хоць, куды пайсці, да каго звярнуцца. Зрэшты, дачыненні нашых суайчыннікаў з пасольскімі чыноўнікамі былі не лепшымі.

У брэжнеўскія часы, калі шлюб савецкай грамадзянкі з іншаземцам выклікаў тут, у краіне, галаўны боль у цнатлівых сакратароў камітэтаў камсамола і савецкіх работнікаў, там, у нашых пасольствах за мяжой, да іх ставіліся насяцяржана і падазрона. Прыйшла Галія Фрэдж параіцца, што ёй рабіць: можа ўзяць туніскае грамадзянства, там яна не абаронена законам. Не дай бог, што з мужам здарыцца (а такіх выпадкаў было ўжо нямала сярод жанчын такога лёсу, як Галія), ёй, маці траіх дзяцей, нават някай спадчыны не атрымаць. Яна — ніхто ў чужой краіне.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

ПРЭМ'ЕРА КУПАЛАЎЦАЎ

У пачатку новага тэатральнага сезона на сцэне Беларускага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы адбылася прэм'ера спектакля «Звон — не малітва» па п'есе Івана Чыгрынава. Письменніка, як і многіх беларусаў, хвалюе сёння мінуўшчына, якімі былі нашы продкі і што пакінулі нам ў спадчыну. Рэцэнзія на спектакль «Забіць — лёгка, цяжка — зразумець» змешчана на 6-й стар.

Фота Віктара СТАВЕРА.

У САВЕЦЕ МІНІСТРАУ РБ

ВЯРТАННЕ ВАЙСКОЎЦАЎ

У сувязі з абстраэннем ваенна-палітычнай сітуацыі ў радзе рэспублік Закаўказзя і Сярэдняй Азіі Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь паставіў да 1 студзеня 1993 года адклікаць з рэспублік Закаўказзя, Сярэдняй Азіі і Прыбалтыкі ваеннаслужачых — грамадзян Рэспублікі Беларусь, а таксама ваеннаслужачых, за якімі захоўваецца права на набывццё грамадзянства Рэспублікі Беларусь, што выказалі жаданне праходзіць службу ў яе Узброеных Сілах, Унутраных і Пагранічных войсках або звольніцца ў запас з іх радоў на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Тым ваеннаслужачым, якія маюць патрэбу ў жыллі, выдзяляюцца пазыкі на будаўніцтва індывідуальных жылых дамоў або кватэр у дамах жыллёва-будаўнічых кааператываў.

КАНФЕРЭНЦЫІ

БЫЦЬ АДУКАВАНЫМ І БАГАТЫМ

У Брэсце сабраліся вучоныя-ледагогі і кіраўнікі народнай асветы большасці дзяржаў Садружжя. Яны абмеркавалі актуальную і важную праблему: «Навучэнская моладзь і рынак».

Як вучыць з дзяцінства прыкладной эканоміцы і выхоўваць пры гэтым разумнага гаспадара жыцця — гэтыя і іншыя пытанні былі ў парадку дня работы міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі. Абмеркаваны вострыя праблемы працаўладкавання выпускнікоў сярэдніх школ, тэхнікумаў і інстытутаў.

ЭКСПЕДЫЦЫЙНАЯ ФІРМА

«МІРТРАНС»: БЕЛАРУСЬ, ПОЛЬШЧА І ДАЛЕЙ УСЮДЫ

Па дамоўленасці ўрадаў Польшчы і Беларусі створана Міжнародная экспедыцыйная фірма «Міртранс». Яе заснавальнікамі сталі ўпраўленні чыгунак дзвюх краін, парты Гдыня і Гданьск, фірма «Белаграінгандаль». Экспедыцыйная фірма мае намер паленшыць таварныя перавозкі паміж нашымі краінамі, ствараць выгадныя ўмовы для транзітных перавозак праз тэрыторыі суседніх дзяржаў.

Цяпер, калі Беларусь атрымала прамы выхад да польскіх партоў Балтыйскага мора, змяншаецца наша залежнасць ад паўночных і паўднёвых суседзяў, з'яўляецца выгадным шлях для экспартна-імпартных перавозак. Акрамя таго, тарыфы «Міртранса» вельмі льготныя для нас, а работа фірмы садзейнічае дакладнаму ўзаемадзеянню чыгуначнікаў, партавікоў і маракоў. Напрыклад, тэрмін бясплатнага захоўвання грузаў «Міртранса» ў польскіх партах складае трыццаць сутак, у Гамбургу толькі чацвёра...

Экспедыцыйная фірма «Міртранс» ужо пачала працаваць. Вывезены на экспарт 10 тысяч тон угнаенняў з Беларусі, а сюды дастаўлены кантэйнеры кітайскай фірмы, якая збіраецца адкрыць тут універмаг.

КАРЫСНЫЯ ВЫКАПНІ

ХАЦЯ І МАЛА...

Даўняя мара беларускіх геологаў — знайсці радовішча бурога вугалю, наўвясць якога ў непрах Брэстчыны прадказваюць вучоныя, збылася.

Случай геолога-разведчайнай экспедыцыі ўдалося выявіць на тэрыторыі Бярозаўскага, Драгічынскага і Пружанскага раёнаў «бурое золата», што знаходзіцца ў мелавых адкладаннях карставых варонак на глыбінні ад пяцідзесяці да ста метраў.

На жаль, выяўленыя запасы вугалю малыя і прамысловага значэння не маюць. Але даследчыкі, якія атрымалі новыя каштоўныя даныя аб заканамернасцях размеркавання карысных выкапняў у заходніх раёнах рэспублікі, не траціць надзеі на вялікі поспех.

ВЫСТАУКІ

У Мінску прайшла выстаўка «Канверсія-92». Тут былі прадстаўлены тавары народнага спажывання, сродкі сувязі і інш. Сярод вырабаў было нямала навінак. Усяго паказвалі сваю прадукцыю 37 прадпрыемстваў Рэспублікі Беларусь, якія прадставілі больш 1 000 узораў тавараў.

МІНІ-ТРАНТАР

Першая сотня малагабарытных трактароў МТЗ-082 сабрана на Смагонскім заводзе агрэгатаў. Магутнасць міні-машыны — 12 конскіх сіл. Трактар зручны пры рабоце ў садах, на агародзе. Прызначаны ён для арандатараў і фермераў. Праўда, толькі для тых, хто мае тоўсты кашалёк, таму што цана навінкі — 230 тысяч рублёў.

НА ЗДЫМКУ: старшы майстар участка зборкі трактароў Уладзімір ХАЙНАК дэманструе навінку.

АХОВА ЗДАРОУЯ

НА ЛЯЧЭННЕ ДА ЗАВАДЧАН?

У пасёлку трактарабудаўнікоў адчыніць дзверы новая медыка-санітарная частка МТЗ на 850 наведвальнікаў.

Дзякка паверыць, але па прагнозах медыкаў у бліжэйшы час можа быць на 50 працэнтаў скарачана хірургічная дапамога хворым з-за адсутнасці пэўнага матэрыялу і іншых сродкаў. А аперацыі будуць рабіцца толькі ў экстранных выпадках, калі пацыенту пагражае смерць; на 30 працэнтаў будуць скарачаны самі лячэбныя ўстановы. У такіх умовах, паведамліў на сустрэчы з прафсаюзнымі актывістамі прадпрыемства галоўны ўрач МТЗ Аляксандр Шакуцін, будаўніцтва новай паліклінікі набывае асобае значэнне. Яна камплектуецца вядомымі ўрачамі рэспублікі, якія выказалі жаданне тут працаваць. Паліклініка будзе забяспечана сучасным медыцынскім абсталяваннем, закупленым заводам за мяжой.

СКВАПНАСЦЬ

ЛЕДЗЬ НЕ ЗАГІНУЛІ ЗА МЕТАЛ...

Цудам засталіся жывымі пасажыры авіялайнера ТУ-154, што выконваў рэйс па маршруту Уладзівасток—Мінск. Самалёт не змог адарвацца ад узлётнай паласы і, пераскочыўшы за яе, зламаў шасі, разваліўся так, што заключэнне спецыялістаў адзінадушнае: аднаўленню не падлягае.

Прыбыўшыя на месца здарэння члены дзяржаўнай камісіі па расследаванні ішчэдэнта былі

ашаломлены колькасцю недапушчальных парушэнняў лётных інструкцый. Самалёт аказаўся перагружаны на восем тон, крэслы ў пярднім салоне дэманціраваны, і ён ператвораны ў багажны адсек, пасажыры садзелі, ляжалі на цоках неймаверных памераў...

Гэта быў чарговы «барахольны», гэта значыць, чартэрны рэйс Беларускага авіяўпраўлення з 62 турыстамі з Вільнюса. Ляталі яны ў Кітай за таварамі шырокага спажывання. Следчыя, якія вядуць узбуджаную па гэтаму факту крымінальную справу, лічаць, што дабіцца дэмантажу самалёта нага абсталявання і перагрузкі яго можна было толькі за вялікі хабар.

КАНТРАБАНДА

СТРАШНЫ ГРУЗ

У Брэсце затрымана і абясшкджана злачынная група, якая займалася перавозкай у Польшчу радыеактыўных рэчываў. Займаўся гэтым грамадзяне Расіі і Польшчы. Пры іх было знойдзена 2 кілаграмы 235 грамаў урана-238, які выкарыстоўваецца на атамных электрастанцыях. Як пацвердзілі спецыялісты, гэтае рэчыва можа быць крыніцай для атрымання ўрана-235 — асноўнага кампанента для вытворчасці атамных бомб.

Калі б кантрабанда ўдалася, то яна дала б злачынцам не менш 100 тысяч долараў.

Брэсцкае ўпраўленне КДБ, якое разблытала гэтае павуцінне, устанавіла, што радыеактыўныя рэчывы былі ўкрадзены на адным з заводаў Удмурціі. У выніку ўдала праведзенай аперацыі там былі арыштаваны яшчэ некалькі асоб, што мелі дачыненне да кантрабанды ўрану, і канфіскавана яшчэ каля 100 кілаграмаў небяспечнага радыеактыўнага рэчыва.

ГАСТРОЛІ

НАШ ЧАЛАВЕК З ФРАНЦЫІ

Мінчане і госці горада цёпла прымалі аднаго з вядучых барытонаў Францыі Аркадзя Валадосця. Госць з Парыжа выконваў партыю Гразнога ў абноўленай Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатрам оперы і балета РБ оперы М. Рымскага-Корсакава «Царская нявеста». У час спектакля і пасля яго заканчэння ў зале неаднаразова гучала «бравы». Спявак, ураджэнец Слонімскага раёна, вучыўся ў Белдзяржфілармоніі ў дацэнта С. Асколкава. Так складалася, што А. Валадосць заканчваў кансерваторыю ў Ленінградзе, а 13 гадоў назад паехаў у Парыж.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

◆ 340 слухачоў Акадэміі міліцыі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь прысягнулі на вернасць сваёй дзяржаве і яе народу. У іх ліку 150 выпускнікоў сярэдніх школ, якія сёлета паступілі ў Акадэмію міліцыі. Сярод залічаных на першы курс — 27 дзяўчат.

◆ Вярхоўны Савет Беларусі вырашыў абмеркаваць на сесіі, якая праходзіць цяпер, пытанне аб адмене пастановы ад 25 жніўня 1991 года, якая была прышынена дзейнасць КПБ—КПСС і нацыяналізавана яе маёмасць. За ўключэнне гэтага пытання ў парадак дня прагаласавалі 187 дэпутатаў. І не толькі былія камуністы, а нават некаторыя прадстаўнікі БНФ.

◆ Нацыянальны Алімпійскі камітэт Беларусі падпісаў з НАК Расіі пагадненне, якое прадугледжвае двухбаковае супрацоўніцтва ў галіне спорту. Будуць арганізоўвацца сумесна спартыўныя спаборніцтвы, ўзаемадапамога ў падрыхтоўцы, навуковым і медыцынскім абслугоўванні спартсменаў, вытворчасці інвентару і абсталявання. Аналагічныя пагадненні будуць заключаны з усімі дзяржавамі СНД.

◆ Вялікую папулярнасць набыў гандаль трунамі, паведамляе газета «Брэсцкі кур'ер». Прадпрыемствы гандляры вязуць гэты тавар у Польшчу, дзе кошт труны складае каля двух мільёнаў злотых.

◆ Распараджэннем старшыні Савета Міністраў Беларусі Вячаслава Кебіча нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі выдзелена 50 тысяч долараў ЗША на закупку імпартнай тэлевізійнай тэхнікі.

◆ Беларускі ўрад вырашыў рэарганізаваць Барысаўскі папярова-лесахімічны завод, выдзеліўшы з яго складу папяровую вытворчасць. На яго аснове будзе створана фабрыка Дзяржзнака Беларусі з правамі юрыдычнай асобы, якая стане друкаваць каштоўныя паперы і, магчыма, новыя беларускія грошы.

◆ За восем месяцаў гэтага года ў рэспубліцы 140 чалавек атрымалі харчовае атручэнне і адзін памёр ад ужывання заражонага таксінам батулізму прадуктаў. Такі сумны вынік ажыятажнай нарыхтоўкі кансерваў у чаканні галоднай зімы. Грэбуючы элементарнымі правіламі бяспекі і пародам ўрачоў, гаспадыні кансервуюць нясвежыя, пераспелыя гародніну і фрукты, дрэнна прамытыя грыбы, някасныя мясныя прадукты.

◆ У беларускай сталіцы знаходзіцца звыш 240 бежанцаў. У асноўным гэта рускамоўнае насельніцтва, якое эмігрыравала з Абхазіі, Таджыкістана і Прыднястроўя. Нягледзячы на параўнаўча невялікую колькасць бежанцаў, якія знайшлі прытулак у Мінску, праблем у гарадскіх улад больш чым дастаткова: прапіска, працаўладкаванне, забеспячэнне жыллем бежанцаў на тэрыторыі Беларусі. Пакуль большасць іх пражывае ў родных — пастаянных жыхароў Мінска.

КАБЕЛЬНАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ ў МІНСКУ

ЗАМЕСТ ХЛЕБА— ВІДОВІШЧЫ

Кабельнае тэлебачанне ўвайшло ў наша жыццё нядаўна. Можна і тут мы выходзім на сусветны ўзровень, праўда, пакуль з адной праграмай, а не з 30—40, як за мяжой, але затое сваёй, роднай і, між іншым, першай. А рабіць у нас нешта першым — справа цяжкая: крытыкаваць кідаюцца ўсе і адразу, а шанавец будучы тых, хто прыйдзе потым. Карацей кажучы, я прапаную вам інтэрв'ю з Пятром ЧАРНАМОРЦАМ, дэпутатам гарсавета, выканаўчым дырэктарам акцыянернага таварыства «Мінскае гарадское кабельнае тэлебачанне».

— Пётр Уладзіміравіч, як узнікла ідэя стварыць новы беларускі тэлевізійны канал?

— Ва ўсіх буйных гарадах развітых краін свету існуюць кабельныя сістэмы прыёму і перадачы тэлевізійных праграм. Мы такой сістэмы не маем, хаця і прывыклі ў апошні час называць сябе еўрапейскім горадам. Не маем па многіх прычынах: з-за таго, што нашу дзяржаву доўгі гады задалавалі існаваўшая сістэма сродкаў масавай інфармацыі, з-за таго, што для стварэння новай сістэмы трэба многа грошай, а іх, асабліва сёння, не хапае. А нам карцела знайсці магчымасць даць людзям хутчэй новыя праграмы, і зрабіць гэта афіцыйным шляхам. Трэба сказаць, што наспела яшчэ адна праблема: некаторыя кааператывы і арганізацыі сталі займацца незаконным відэапракатам па кабельных сетках, якія былі пабудаваны за кошт горада. Горад выдзяляў сродкі на пракладку кабелю, а гэтым абсталяваннем, дзякуючы добрым адносінам з начальнікам ЖЭСа ці старшынёй кааператыва, карысталіся «відэапіраты». Яны прыходзілі ў дом, ставілі відэамагнітафон і пачыналі трансляцыю, збіраючы вялікія грошы. І для таго каб не проста забараніць гэта, а прыцягнуць перушальнікаў да супрацоўніцтва, мы вырашылі стварыць акцыянернае таварыства. Атрыманая сродкі далі нам магчымасць адкрыць наш канал.

— Але, наколькі я разумею, ініцыятарам стварэння новага тэлеканала быў гарвыканком?

— Так, бо гарадскому выканаўчаму камітэту ўжо даўно быў неабходны свой сродкаў масавай інфармацыі, які б адлюстроўваў пазіцыю гарадскіх улад. Не сакрэт, што на сённяшні дзень пазіцыя гарадскога Савета часта адрозніваецца ад пазіцыі Вярхоўнага Савета, і таму трэба было знайсці свой сродкаў зносін з насельніцтвам. Нягледзячы на тое, што Рэспубліканскае тэлебачанне ў выпусках навін расказвае ў асноўным пра падзеі ў сталіцы, інтэрэсы гарадскіх улад у гэтых праграмах не ўлічваюцца. Да таго ж адзіная інфармацыйная тэлевізійная сетка, якую мы будзем, дае значна лепшую якасць прыёму сігналу. Увогуле, многія тэхнічныя праблемы кабельным тэлебачаннем вырашаюцца не толькі прасцей, але і больш танна.

— Мне здаецца, што вызначыць, цікавая перадача ці не, могуць толькі гледачы. Ці ёсць у вас зваротная сувязь з імі?

— У час трансляцыі нашых праграм на тэлефоне дзяжурны дыспетчар, і нумар нашага тэлефона пастаянна ўзнятае на экране. Так што кожны, хто захоча, зможа выказаць сваё меркаванне наконт нашых перадач.

— Што новага чакае мінчан, якія маюць магчымасць глядзець ваш канал?

— З верасня пачалі выходзіць выпускі тэатральных навін, навін культурнага жыцця сталіцы. Мы ўжо сёння цесна супрацоўнічаем

з тым мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў «Добры вечар», і наша супрацоўніцтва падаецца мне ўзаемавыгадным. Тым больш, што ў хуткім часе мы створым відэарубрыку газеты «Добры вечар», і калі рэдакцыя дасць на гэта згоду, то з нашай дапамогай хутка павялічыць свой тыраж, бо колькасць нашых абанентаў значна перавышае лік падпісчыкаў... Да таго ж мы можам перадаць інфармацыю амаль адразу, як толькі яе атрымаем. Сваімі перадачамі мы таксама прадугледжваем дапамогу праваахоўным органам і прадставім ім магчымасць бясплатна выходзіць у эфір. На такіх жа ўмовах мы гатовы супрацоўнічаць з цэнтрам занятасці насельніцтва, і ўжо перадавалі іх інфармацыю, і вось што яшчэ мне абавязкова хацелася б падкрэсліць: мы ў сваёй рабоце ішлі, ідзем і будзем ісці толькі законным шляхам. Не палюе нас, што некаму не падабаецца, калі мы не даём амерыканскіх баевікоў з морам крыві ці зрэзанных праграм. «Відэапіратства» не будзе. Дарэчы, у нас ужо ёсць афіцыйныя дагаворы на 24-гадзінную рэтрансляцыю праграм з амерыканскіх спадарожнікаў. Уладальнікі іх з разуменнем ставяцца да нашых праблем, ідуць на кантакт, афіцыйны дазвол на паказ іх праграм атрымаць зусім няцяжка.

— У якую суму абыдзецца жытарам Мінска задавальненне бачыць вашы перадачы?

— Сёння карыстанне нашым каналам каштуе абаненту 35 рублёў у месяц. Згадзіцеся, што гэта не так ужо і многа — столькі зараз каштуе два разы сядзіць у кіно, а мы новыя фільмы паказваем амаль штодзённа. Адзін дзень у тыдзень мы адкрыты для ўсіх, незалежна ад таго, заплачаны грошы ці не, а ў астатнія дні сігнал кадзіруецца з дапамогай абсталявання, якое выпускае член нашага акцыянернага таварыства — вытворца аб'яднанне «Гарызонт». Дарэчы, пры падключэнні новых раёнаў наш канал там некалькі месяцаў працуе бясплатна — людзі павінны ведаць, за што ім прапануюць плаціць грошы, якія пойдучы на далейшае развіццё канала. Наогул, можна сказаць, што наша асноўная мэта — быць карыснымі мінчанам. Калі з нашай дапамогай яны змогуць вырашыць свае праблемы, мы будзем рады. Як ні сумна гэта прынаваць, але ў апошні час наша жыццё мяняецца толькі ў горшы бок. Цэны ўзнікаюцца, узровень жыцця зніжаецца, спажывецкая карцінка больш за ўсё нагадвае парваную авоську, праз дзірку якой вывалілася ўсё, акрамя бохана чэрства хлеба і бутэлькі кефіру... Я думаю, што ў святле ўсяго гэтага з'яўленне на экране мінчан яшчэ адной тэлевізійнай праграмы будзе добрай весткай. Ды і 35 рублёў сёння грошы нейкія няпэўныя — хлеба на іх купіш, а на больш-менш прыстойнае відэаўжэ ўжо не застанецца. А тут за іх — цэлы месяц фільмаў і цікавых праграм.

Вераніка АНАТОЛЬЕВА.

ІДУЦЬ ПОШУКІ РАССЫПНОГА ЗОЛАТА І БУРШТЫНУ

ПАКУЛЬ ЁСЦЬ ТОЛЬКІ НАДЗЕЯ

На Беларусі знайшлі бурштын, потым золата. Гэтыя навіны хутка абляцелі ўсе газеты. Аб іх даведаліся за межамі рэспублікі, і адтуль (амерыканцы, у прыватнасці) прыязджалі і прапалілі цікавасць да знаходак.

Сапраўды Ідуць пошукі рассыпнага золата і бурштыну. Гэтым займаецца фірма Белгеа — Беларускае дзяржаўнае навукова-даследчае прадпрыемства. Яно з'яўляецца шматпрофільным і мае даччыныя фірмы і сумесныя прадпрыемствы.

Беларусі, як ніколі, сёння патрэбна і золата, і бурштын, і іншая каштоўная мінеральная сыравіна. Дэфіцыт валюты перашкаджае развіццю прамысловасці, медыцыны, культуры, не дае дзяржаве ўстаўнена падтрымліваць зносіны з развітымі краінамі.

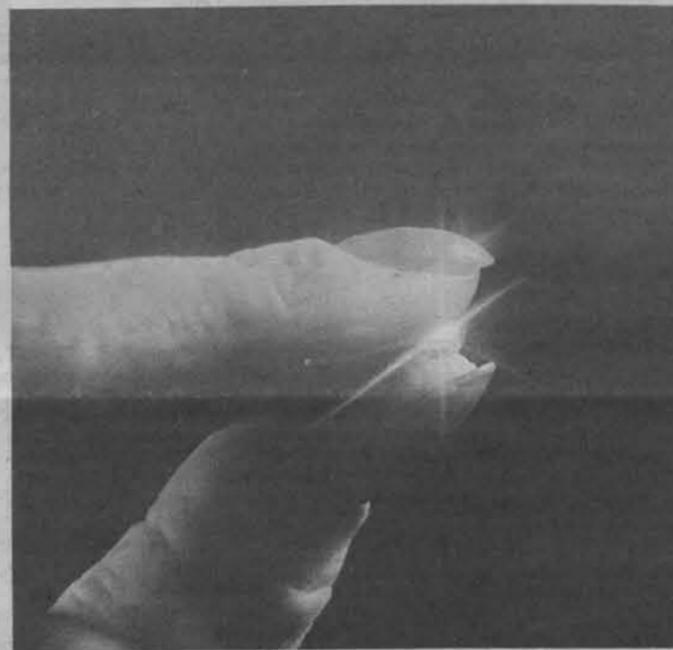
Хочацца спадзявацца, што каштоўныя знаходкі некай дапамогуць выправіць становішча.

Дарэчы, на Беларусі ўжо шукалі бурштын 15—20 год назад. Аднак гэта здавалася неатрэбным былому Саюзу. Пошукаў спынілі. Зараз жа прапалі бурштын знойдзены на поўдні Беларусі. А на поўначы Украіны ёсць месца дзяржаўнае бурштыну. Па атрыманых даных можна зрабіць вывад, што беларускі бурштын лепшы за калінінградскі. Наш — 90 працэнтаў ювельнай якасці, іх — 5 працэнтаў. Так што можна спадзявацца на свой бурштын.

А ці сведчаць вынікі пошукаў геологаў пра існаванне радовішчаў рассыпнага золата? Гэта было галоўнае пытанне, з яким я звярнулася да аднаго з спецыялістаў фірмы Белгеа Юрыя Дзёрвявічкіна. Ён займаецца гэтымі праблемамі. Юрый Дзёрвявічкін паведамаў мне шмат чаго, пра што прэса не пісала.

ПАГРОЗА ЗДАРОЎЮ НАЦЫ

Савет Аб'яднання галіновых прафсаюзаў Мінскай вобласці звярнуўся ў Вярхоўны Савет і Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь з пасланнем, накіраваным супраць уводжэння платных медыцынскіх паслуг, якія прапануюцца ў праграме арганізацыйна-эканамічных дзеянняў, распрацаванай Міністэрствам

Фірма шукае золата ў самых маладых адкладах. Каб зрабіць вывад аб існаванні месцаў радовішчаў золата ў павярховых адкладах, неабходна доўгая работа. Трэба вывучыць агульныя заканамернасці размеркавання золата ў пародах і апаніць знойдзеныя прапалі.

Я запыталася ў Юрыя Дзёрвявічкіна:

— Скажыце, калі ласка, на якой стадыі знаходзіцца здабыча золата?

— Ідуць пошукавыя работы. Пра знаходжанне і перадачу золата ў прамысловасць можна будзе гаварыць толькі пасля папярэдняй і дэталнай разведкі. Так што інфармацыя ў прэсе пра здабычу золата не адпавядае рэчаіснасці. Яшчэ хачу заўважыць, што работы вядуцца ў асноўным улетку. Зімой апрацоўваюцца рэзультаты пошукавых работ. Таму пра канчатковыя вынікі нашай працы мы даведземся не раней наступнага года.

— Ці можаце вы сёння вызначыць колькасць золата?

— Я не ваюму на сябе адказнасць зрабіць заяву аб колькасці золата. Прырода — гэта загадка. На 100 прапалі золата можа быць адно месца дзяржаўнае каштоўнага металу.

Усё сказанае, канешне, не сведчыць аб тым, што ў рэспубліцы не будзе свайго золата. Віталь Маскевіч, дырэктар Белгеа, сказаў на гэта: «Мы не займаемся б пошукамі, не маючы надзеі знайсці золата».

Алена СПАСЮК.

НА ЗДЫМКАХ: навуковыя супрацоўнікі лабараторыі фізікі зямлі Інстытута геахіміі і геафізікі АН Рэспублікі Беларусь Леанід МАСЦЮЛІН (справа), Юрыя КУЗНЯЦОУ і Валіяці АСТАПЕНКА абмяркоўваюць вынікі даследавання; будучы і беларускія алмазы!

Фота У. ВІТЧАНКІ.

выкліча негатыўныя з'явы ў здароўі нацыі і яе нельга прымаць, пакуль не стабілізуецца абстаноўка ў рэспубліцы. У пасланні таксама адзначаецца той факт, што па Закону аб бюджэце на 1992 год прадугледжвалася выдзеліць на патрэбы аховы здароўя 7,6 працэнта нацыянальнага даходу, а выдзелена фактычна менш за 4 працэнта.

КАБ НЕ ЎПАЛА ЗНОЎКУ ЗОРКА СМЕРЦІ ПАЛЫН

[Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.]

цылі ўсіх відаў ядзернага ўзбраення, выказваюцца за прыцягненне на арбіту дагавора як мага больш дзяржаў. Яго важнасць, а таксама вырашэнне праблематыкі кантролю над узбраеннем набываюць асаблівы сэнс, як адзначалі амаль што ўсе выступаючыя, у крызісных варунках, пры абвастранні напружанасці, эскаляцыі міжэтнічных канфліктаў, грамадзянскай вайны на тэрыторыі былога Саюза. Абвастранне распаду СССР прывёў да ўзнікнення чатырох ядзерных дзяржаў і да цэлага комплексу складанейшых ваенна-палітычных, эканамічных вузлоў, чыйбй сэрцавінай з'яўляецца лёс стратэгічных сіл і атамнай зброі.

Прафесар У. Потэр з Каліфорніі звярнуў увагу прысутных на некаторыя моманты новай сітуацыі. Напрыклад, на пагрозу ядзернага тэрарызму, магчымае выкарыстанне дзейючай у зоне канфлікту АЭС як аб'екта тэракта. Мае месца ўцечка радыяактыўных рэчываў і ад'езд вучоных-ядзершчыкаў за мяжу. Адсутнічае культура ядзернай бяспекі на атамных электрастанцыях, цвёрдая валюта для закупкі запчастак і рамонтнага аграгатаў.

І калі б былі гэтыя і шмат якія іншыя меркаванні, што прагучалі на канферэнцыі, толькі прэгнознамі ці тэрэтычнымі выкладкамі. Пацвярджэння таму нашая змрочная, узброеная да зброі надзеяннасць прыносіць хоць гаць гаць, нягледзячы на закрыты характар падобнай інфармацыі. Праўда, у меншай ступені, чым іншых уладальнікаў ядзернага кулака ў СНД, яна тычыцца Беларусі. А ці наогул наша рэспубліка — ядзерная дзяржава? Такое пытанне, пасля якога разгарнулася дыскусія, паўстала сярод беларускіх удзельнікаў сустрэчы. Галоўная матывацыя эн контра: стратэгічныя сілы, што дысклацуюцца на Беларусі, падпарадкоўваюцца Маскве, там жа знаходзіцца і «чорны чамаданчык». Прафесар А. Загорскі з Масквы той думкі, што пытанне адначасова «і яснае, і няяснае». Беларусь падпісала Алма-Ацінскую дэкларацыю ад 21 снежня 1991 года, Пагадненне аб стратэгічных сілах ад 30 снежня 1991 года, Лісабонскі праатакол 1992 года. Дэкларацыяй аб суверэнітэце абвясціла сябе бяз'ядзернай і нейтральнай. Да таго ж толькі Рэсія прызнана міжнародным супольніцтвам правапераемніцай былога Саюза, а значыць, і яго стратэгічнага патэнцыялу. Але ж ён, патэнцыял, размешчаны не дзе-небудзь, а на Беларускай зямлі...

...Аднак пад пералічанымі вышэй дакументамі стаяць подпісы не адной Беларусі, а таксама Расіі, Украіны і Казахстана. Расія дэ-юре і дэ-факта з'яўляецца ядзернай дзяржавай. Пазіцыя дзвюх апошніх падвяргалася і падвяргаецца значнай эвалюцыйнай пераацэнцы. Уплываюць на яе і спрэчкі па «раздзелу» паміж Украінай і Расіяй, і ўзаемны недавер, і небяспечная нестабільнасць. Карацей кажучы, Казахстан і Украіна не спяшаюцца развівацца з атамнай бомбай, якую маюць у сваёй кішні. (Ды хто цяпер з упэўненасцю возьмецца прадказаць будучыню самой Садржэнскай? Ці будзе яна ў сучасных экстрэмальных абставінах гарантам ядзернай бяспекі для сваіх членаў? Такім гарантам

як паказвае гісторыя руху за нераспаўсюджванне, як было заўважана на канферэнцыі, не былі нават ініцыятары і аўтары Дагавора аб нераспаўсюджванні — ЗША і экс-СССР. Спалборнічаючы, хто першым выйграе гонку ўзбраенняў, экспартуючы іхнія кампаненты сваім ідэалагічным сатэлітам, а бывала, што адной і той жа краіне (як Іраку), менавіта яны выпусцілі тэрмаядзернага джына-монстра з бутэлькі.

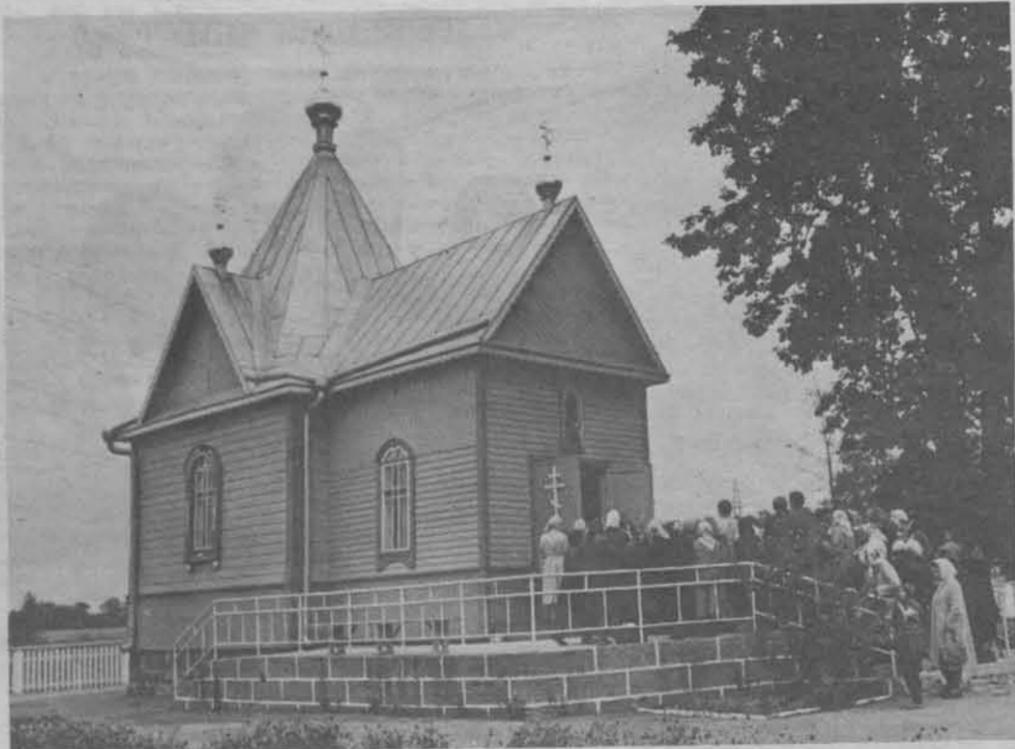
Украіна імкнецца да кантролю над выкарыстаннем ядзернай зброі і забеспячэннем яе фізічнай бяспекі; гаворыць аб недапушчальнасці выяўлення такой зброі ў Расію без дэлейшага знішчэння; выказвае намеры ўдзельнічаць у перамовах са Злучанымі Штатамі. Казахстан дамагаецца права кантраляваць ядзерную машыну на сваёй зямлі і пакінуць яе ў сваёй уласнасці. Рэспубліка не выказала жадання стаць суб'ектам Дагавора аб нераспаўсюджванні, як тое зрабілі Беларусь і Украіна. Безумоўна, дагавор — не панацея. Аднак разам з магчымым заключэннем рэгіянальных пагадненняў ён — мала што не адзіны палітычны сродак, каб знайсці ўправу на ракетнага монстра, стрывожыць яго дэманічную сілу і папярэдзіць планетарную катастрофу. Ужо памянёны У. Потэр заўважыў пры абмеркаванні наступнае: «Калі Беларусь будзе добра сябе паводзіць, калі ратыфікуе адпаведны Дагавор аб нераспаўсюджванні, то ЗША маглі б аказаць ёй пэўную пазітыўную падтрымку, напрыклад, арганізаваць Цэнтр па аказанню дапамогі ахвярам Чарнобыля».

Відавочна, што ў цяперашняй няпростай сітуацыі кожная незалежная дзяржава СНД кіруецца перадусім саабістымі інтарэсамі і патрэбамі, сярод якіх не апошняе месца займае фарміраванне арміі, яе тэхнічнае аснашчэнне і богаатоўнасць. Разам з тым нельга не ўлічваць, што ў Беларусі ёсць добрыя шанцы стаць першай свабоднай ад атамнай зброі дзяржавай, бяз'ядзернай зонай і цэнтрам Еўропы і зананадаўчай міратворчай і дэмакратычнай палітыкі, якая адпавядае і псіхалогіі, і памаржоўнаму неапраксійнаму характару беларуса. Знешнепалітычныя крокі ў гэтым кірунку рэспублікай зроблены. Яна выконвае ўзятыя на пагадненнях абавязальствы. Датэрмінова была пераведзена ў Расію тактычная ядзерная зброя. Ныдаўна Беларусь падпісала са Злучанымі Штатамі пагадненні аб дэмантажы ракет стратэгічнага прызначэння і рэжыме нераспаўсюджвання.

Ішла на канферэнцыі размова і аб першай частцы таго вялікага парадокса, — «мірным атаме», аб перспектывах і мэтаадагнасці будаўніцтва Беларускай АЭС. Не вельмі аптымістычна, як мне падалося, ацаніў на канферэнцыі гэтую перспектыву амерыканскі дыпламат Д. Ляонард. І справа не толькі ў псіхалагічных бар'ерах і заведмай непапулярнасці ідэі будаўніцтва сярод насельніцтва, але і ў складанасці яе тэхнічнага аспекта, адзначыў прамоўца.

Варта паўтарыцца: шмат цікавых і неадназначных пытанняў разглядалася на Беларуска-Амерыканскай канферэнцыі. З трактоўнай многіх з іх можна і трэба спрачацца. Адно разумела: такі абмен думкамі надзвычай карысны, такі сустрэчы — да месца і часу.

Кастусь ШАЛЯГОВІЧ.

Гэтая капліца [на здымку] у пасёлку Аркадзія, што пад Брэстам, узведзена ў 1870 годзе на месцы пакарання смерцю Афанасія Філіповіча, прылчанага прываслаўнай царквой да ліку

святых. З часам тут будзе пабудаваны манастыр, а пакуль што размесціцца манаскі скіт.

Фота Р. КАБЯКА.

НА ЗЯМЛІ БАЦЬКОЎ

ПАВЯЗУ ТРЫВОГУ І НАДЗЕЮ

[Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.]

У пасольстве наогул нічога не хацелі гаварыць на гэтую тэму. Нарэшце, дасталі нейкую інструкцыю, закрылі зверху і знізу старонку, толькі адзін абзац бачны, і буркнулі: «Чытайце вось гэта!»

Атмасфера скрытнасці і нават пагарды балюча абражала нашых суайчыннікаў.

— Мая сяброўка-белгійка амаль штомесяц атрымлівае ліст са свайго пасольства, — з пачуццём горыцы і крыўды расказвае Галіна Фрэдж. — Пытаюцца, ці не ўзніклі ў яе якія-небудзь праблемы, ці не патрэбна дапамога. Калі ласка, звяртайцеся. Падаюць тэлефоны, адрас. Я ж пражыла ў Тунісе столькі год і ніколі такога ліста з савецкага пасольства не атрымала. Аднойчы толькі з нагоды нейкага свята мне выказалі віншаванні.

Летам у сваёй вёсцы Галіне давялося назіраць выпадак, які страхам адгукнуўся ў сэрцы жанчыны. У Беразіно прыехалі бежанцы з Азербайджана, маці з дзецьмі. Дзеткі пачулі гул пасажырскага самалёта і з крыкам: «Бабуля, хавайся!» пабеглі ратавацца ва ўкрыццё. Можна ўявіць, колькі перажылі гэтыя маліны.

— А я думаю аб сваёй сям'і, — разважае Галіна Фрэдж, — каб не вярнуцца і нам сюды бежанцамі. Мы баімся «братоў мусульманаў». Бачыце, што яны нарабілі ў Алжыры. Яны хочуць мець ісламскую дзяржаву, а Туніс жа побач, і там таксама такія сілы ёсць. Таму мы жывём у пастаяннай трывозе: калі адбудзецца пераварот, то ў першую чаргу стануць выганяць інашаземцаў.

На гэты выпадак сям'я Фрэдж хацела б мець у Беларусі свой прытулак. Ці можна ім купіць тут, напрыклад, сваю кватэру? У гарадской юрыдычнай кансультацыі, куды, не адкладваючы справу на потым, адразу ж па прыездзе на радзіму пабегла Галіна Фрэдж, ёй адказалі: «Не, не можаце.» У нас пакуль існуе жалезны бар'

ер — прапіска. Не прапісаны, і свой не мае ніякіх правоў на жыллё ў горадзе, а замежны суайчыннік — тым болей. Галіне Фрэдж раяць вярнуцца ў Беларусь, пакінуць тут, а тады ўжо купіць кватэру ці дом за валюту. А пасля хочаш — жыві тут, хочаш — вяртайся ў сваё замежжа.

Але, не маючы свайго прыстанішча, куды вярнуцца, у каго і дзе жыць?

— Я чытала ў газеце, — гаворыць Галіна, — што беларусы тутэйшыя могуць пабудавачь вілу ў Каліфорніі, калі маюць ахвоту і грошы. Тады чаму беларусы адтуль, з-за мяжы, не могуць купіць тут хаця б маленькую кватэру?

Хоць яе дзеці з беларускіх ведаюць толькі два словы «нічога няма», Галіна Фрэдж усё ж хацела б, каб яны мелі і беларускае грамадзянства. Як гэта зрабіць? Ці маюць яны на гэта права?

Пытанне за пытаннем, адно важнейшае за другое, і вырашыць іх ні рэдакцыя, ні таварыства «Радзіма» не ў стане. Мы можам толькі звярнуць на іх увагу... Каго? Няма ж такога органа, які займаўся б штодзённа праблемамі суайчыннікаў, якія жывуць за межамі бацькаўшчыны. Праўда, ужо ходзяць павесы, што да ўрадавых колаў дайшло: патрэбы замежных беларусаў вымагаюць стварыць нешта накшталт дэпартаменту па рабоце з замежнымі суайчыннікамі.

Але праблемы праблемамі, а Галіна Фрэдж з двума малодшымі дзецьмі прыляцела на лета ў Беларусь з Туніса, каб глянуць на родныя мясціны, абняць маці, супакоіць душу, бо 4 гады яна не была ўжо тут. Але палёгкі не адчула, суцяшэння не знайшла, хаця, як яна гаворыць, у Беларусі яшчэ добра. Задаю ёй пытанне «ў лоб»: што найбальш яе ўразіла? І чую ў адказ:

— Самае страшнае, канешне, — цэны. Калі мы ўсё аблічылі, атрымалася, што ў нас, у Тунісе, намнога даражэй, але ж мы і атрымліваем непараўнальна больш. У нас пра-

цуе толькі муж, але мы жывём нармальна, яго заробку хапае, каб утрымліваць сям'ю.

Другое, што мне на гэты раз кінулася ў вочы, — у вас з'явіліся жабракі, гразныя, абношаныя. Раней такога не было. І людзі змяніліся — усё злыя, раздражнёныя. Што сталася з людзьмі? Раней у іх была нейкая ўпэўненасць, цяпер яе няма.

Добра, што ў матулі на вёсцы, вядома ж, ёсць свой агарод, бо ў магазін прывозяць толькі хлеб. А чарга за ім!.. Даводзілася ўвесь час ездзіць у горад, каб запасціся такімі-сякімі прадуктамі. А са свайго вясковага магазіна бабуля прыходзіць і ўздыхае: «Зноў нічога няма!» Вось гэтыя беларускія словы і разумеюць яе туніскія ўнучкі.

— Як добра, што я прыехала толькі з малодшымі, — гаворыць Галіна, — Я магу імі яшчэ пакіраваць, яны мяне слухаюцца. А каб прыехаў і старэйшы? Яму ўжо 17 год, канчае ліцэй. Каб ён прыехаў са мной, баюся, што яго маглі б збіць з дарогі равеснікі. Гляджу, і мне страшна робіцца: у двары хлопцы яго ўзросту кураць, п'юць. Можна яны наркотыкі якія ўжываюць? Цяпер тут наўкол толькі і чуеш пра гэта. У вас горшы маральны клімат. У Тунісе дык мусульманская рэлігія стрымлівае. А ў вас, гляджу, цяпер людзі нічога не баяцца, ніякіх маральных тармазоў.

На развітанне я спытаў у Галіны Фрэдж, што павязе яна з сабой з беразіно ў той маленькі туніскі гарадок на мяжы з пустыняй, дзе жыве яе сям'я. Яна падумала хвіліну, журботна ўсміхнулася і адказала:

— Ад'язджаю з вялікай трывогай, але і з надзеяй на лепшае. Астролагі абяцаюць, што самы страшны будзе 1993 год, але потым наступіць лепшы час. Хацелася б, каб, як у казцы, быў шчаслівы канец. Хай на маёй Беларусі будзе спакойна.

В. КРАСЛАУСКІ.

Эмілія КАЗАК – КАЗАКЕВІЧ

МОЙ ЖЫЦЦЯПІС

Настаў 1955 год. Хадзілі чуткі, што нас звольняць, што выпускаць на волю, што мы зноў зможам пабачыць свой родны кут, таварышаў, знаёмых, родных. Аб гэтым мы марылі праз увесь час нашага жыцця ў Сібіры.

Аднойчы ў магазіне я купіла іголку. Калі ўзяла пачак іголак у рукі і прачытала «Rigas adatas» («Рыжскія іголки»), то ў адно імгненне слёзы паліліся з вачэй. Я нават не паспела выйсці з лаўкі. Гэта была вестка з гораду майго юнацтва, у якім жыўць мае сябры, гораду, які бліжэй майму сэрцу.

У снежні 1955 года, як і заўсёды, я сядзела за сталом і рыхтавала ўсе даныя для справаздачы за год. Увайшоў камандант над перасяленцамі і павіншаваў мяне са звышненнем. Я здзівілася, не магла паверыць, што дачакалася такога шчасця. Паверыла толькі тады, як прачытала пастанову, аб звышненні для нашай сям'і, як неправільна вывезенай. Як я пазней даведалася, гэта была пастанова Савета Міністраў Латвійскай ССР ад 20.XI.55 го-

да. Большай радасці напэўна ў чалавека ня бывае. Вольнасці! Той, хто ня быў у няволі, ніколі не зразумее, што такое воля.

Дома маці адразу пачала апранацца, каб хутчэй ехаць. Але адразу мы не паехалі, нягледзячы на тое, што вельмі хацелася гэта зрабіць: кінуць усё і ехаць у родны кут і там шукаць прытулак, бо свайго ўжо нічога не было. Саўгас непасрэдна быў падначалены Маскве. Не магла ж я падаодзіць дырэктара, які адносіўся да перасяленцаў добра. Трэба было зрабіць гадзюю справазвяду. Некалькі дзён я сядзела ад самага рання і да поўначы. Нарэшце ўсё было зроблена. Новы год прыйшлося яшчэ сустракаць у саўгасе, але ўжо настрой быў лепшы.

12-га студзеня 1956 года я вылезла з цягніка на станцыі Індра. Зайшла на кватэру, дзе жыла раней, дамовілася з гаспадыняй і пачала там жыць. 16-га студзеня я ўжо працавала ў Індраўскай сярэдняй школе. Быўшыя вучні майі 10 кля-

сы, калі даведаліся, што я вярнулася з Сібіры, амаль усе прыехалі, каб сустрацца са мной. З некаторымі з іх я ўвесь час перапісвалася, такім

чынам яны ўсе ведалі або мне, а я ведала пра ўсіх іх.

Працавала ў школе я часна. Усе абавязкі выконвала нядрэнна, за што атрымлівала граматы, пахвальныя лісты, але ўжо таго захаплення да працы, той бадзёрнасці, якая была раней, не было...

Крыўду, хоць і незаслужаную, атрымала ад чужынцаў—гэта яшчэ паўбяды. Здоўнасці, энергіі і настрою чалавек не публяе. А вось панесці крыўду ад сваіх, ды яшчэ незаслужаную... Такія крыўды з цягам часу прыгупляецца, бляне, час залечвае раны, але... нічога не забываецца.

Мой жа настрой не адпаядаў працы, і я вясной 1968 года выйшла на пэнсію. Адпачываю. Жыццярадаснасцю больш не напэўняецца маё сэрца. А час няспынна ідзе. За досыць значны адрэзак часу з майго пакалення амаль нікога не засталася. Новае пакаленне злілося ў пушчу агульнай вялікай

савецкай сям'і. Мову беларускую яны ня ведаюць, ды і іх бацькі тансма ўжо забыліся, а дзяды могуць паведаць толькі свае ўспаміны.

Мне таксама з 1938 года амаль не прыходзілася гаварыць па-беларуску. Таму, як гэта ні сорамна, але прыходзіцца прызнацца, што мова беларуская прызабылася. Раблю ў пісьме памылкі, ды і слоў ужо не хопе для выказвання думак. Граматыкі з 1925 года не бачыла. Праўда, кнігі на беларускай мове часамі чытаю. Вось так і жыю ў цішыні, паступова адыходзячы ў краіну забыцця.

Эмілія Данатаўна КАЗАК-КАЗАКЕВІЧ

Індра, 1981—1983 гг.

НА ЗДЫМКАХ: С. САХАРАЎ, Вольга Фёдарыўна, Галіна І Ірына; удзельнікі спектакля «Раскіданае гняздо» па п'есе Яні Купалы.

У ДАДАТАК ДА «ЖЫЦЦЯПІСУ»

Ішлі гады майго творчага супрацоўніцтва з Эміліяй Данатаўнай Казак-Казакевіч. Сустрэчы ў Індры перамяжоўваліся перапіскаю. Уданадзяліліся дэталі яе ўспамінаў, расшыфроўваліся подпісы пад даўнімі фотаздымкамі, згадваліся новыя і новыя імёны шчырых працаўнікоў на не вельмі ўраднівай беларускай ніве. Думаецца, што і радкі не пісем будучы мець цікавасць для чытача, які хоча як мага больш даведацца пра Беларускае Наддзвінне — яшчэ адзін запаветны кут-

чак нашых этнічных прастораў. Асаблівай падзякі заслугоўвае Э. Д. Казак-Казакевіч за яе фальклорныя запісы, якія сведчаць аб жывучасці і разлегласці нашага Слова. Падборку прыказак і прымавак, якія «прыгадала» Эмілія Данатаўна, яна мне прыслала ў снежні 1982 года. Хай усе яе матэрыялы з Індры паслужаць своеасаблівым помнікам беларускай прысутнасці ў суседняй Латвіі.

Сяргей ПАНІЗЬНІК.

Эмілія КАЗАК-КАЗАКЕВІЧ

«ПА ЦЯРНІСТАЙ ПУЦІНЕ»

16.03.81 г.

...Аб латышка-беларускіх сувязях многае можна даведацца з кнігі Паўліны Мядзёлкі «Сцежкамі жыцця (1974 г.)». Паўліна Вінцэнтаўна з самага пачатку беларускага руху ў Латвіі была выкладчыцай мовы і спеваў у гімназіі, яна падрыхтавала пастановку «Паўлінкі».

Высылаю таксама і фота ўдзельнікаў пастановкі п'есы Я. Купалы «Раскіданае гняздо». Паніча іграў сын дырэктара гімназіі Дзмітрый Сахараў. Дзяўчынка ў белай сукенцы — Вера Слосман. Пасля гімназіі яна скончыла латышскі ўніверсітэт. У 1940 годзе працавала ў Рызе пракурорам. У часе вайны была ў партызанах, адважылася прыехаць у Рыгу. Яе апэранілі і выдалі. Замучана ў Рыжскай турме.

Вы згадваеце Пігулеўскага. Уладзімір Васільевіч быў вучыцелем у Люцынскай гімназіі, пасля яе закрыцця — кіраўніком АДДЗелу пры Міністэрстве асветы. Актыўным, на мой погляд, ён ніколі не быў. За лёс беларусаў не вельмі хваляваўся.

Шчырым беларусам, добрым настаўнікам быў Андрэй Паўлавіч Якубецкі. У ім змясцілася ўсё добрае і прыгожае, што можна быць у чалавеку. Заўсёды быў энергічным, актыўным. Дзякуючы

яму, «Дудку беларускую», «Энеіду на выварат», «Тараса на Парнасе» мы ведалі на памяць яшчэ ў пачатковай школе. Вывучылі многа вершаў Яні Купалы, Якуба Коласа, Цёткі...

15 траўня 1934 года ўлада ў Латвіі перайшла ў рукі прэзідэнта К. Ульманіса. Пачалі зачыняцца школы нацыянальных меншасцяў. Так закончылася праца беларусаў у Латвіі. Ну а далей палымя вайны раскідала людзей па ўсіх кутках зямной кулі. Большасць з іх ужо спяць вечным сном. Тая ж маленькая жменька беларусаў з тых даўніх часоў, якая засталася ў жывых, ужо не мае сілы да працы, не мае творчага энтузіязму, энергіі. Школ беларускіх у Латвіі няма...

26.03.81.

Вельмі прыемна, што запісы фальклору Сяргея Пятровіча Сахарава знайшлі сваё адпаведнае месца. Некалькі слоў пра яго сучаснікаў. Мечыслаў Аляксандравіч Юркевіч памёр восенню 1980 года ў Дээдзе. 10 сакавіка 1981 года памёр быўшы вучыцель беларускай гімназіі ў Дзвінску Відэўскі Уладзімір Юльянавіч. Ён жыў у Рызе.

Трошкі пра наш час. Пры Ульманісе беларусам жылося нялёгка, гэта праўда. Атрымаць працу па спецыяльнасці ці ўладкавацца ва ўстанову было цяжка.

Тым больш, што многія з беларусаў не ведалі добра латышкай мовы. Нават марку купіць — і то трэба было звяртацца па-латышску, хоць начальнікам пошты быў беларус. Толькі пасля працы ён мог быць самім сабой. Улады хацелі аблатышыць беларусаў. Застаўлялі мяняць прозвішчы на латышскія. Такая прапанова была зроблена і мне. Але калі я сказала, што не хачу, каб латышы лічылі мяне купленай, а беларусы — прадажнай, то надалей мяне не чапалі. Наогул беларусаў латышы лічылі камуністамі. Што ж, нешта тут было... Таму ў 1940 годзе кадраў савецкіх не трэба было шукаць. Усе беларусы знайшлі сабе месца ў жыцці і папоўнілі кадры, якіх на той час не хапала.

З тых, хто вучыўся ў нашай гімназіі, не ведаю ніводнага, які б звярнуў з правідловага шляху. Нават ты, каго немцы мабілізавалі са школьнае лаўкі, перайшлі потым з нямецкай арміі ў Чырвоную Армію, пасля вайны вярнуліся дэвучацца, толькі ўжо ў гімназію рускую. Люль Леапольд Восілавіч стаў працаваць у Рызе доктарам, а Урбанавіч Эдмунд Браніслававіч — рэнтгенолагам у Краславе.

Інспектар беларускіх школ (пры акупацыі) Махноўскі і мастак Мірановіч Пётра выехалі за граніцу, дзе і памерлі на чужбіне. Людзі яны былі добрыя, шчырыя беларусы. Многім дапамаглі вырвацца з нямецкай няволі. У тым ліку і

мне, і старэйшай сястры Слосман — Гэлене. Жыццё Любы Булаўскай было цяжкім. Яна працавала ў Рыжскай беларускай пачатковай школе, якая ўтрымлівалася на сродкі Таварыства вучыцеляў. За некалькі дзён да вайны была арганізавана экскурсія беларускіх вучыцеляў у Маскву. Да Масквы яны не доехалі. Іх высадзілі. Мужчыны пайшлі ваяваць, а Л. Булаўская і Г. Нікіфароўская дабраліся да сталіцы, пайшлі ў ваенкамат. Г. Нікіфароўская разам з Чырвонай Арміяй вярнулася ў Рыгу і расказала мне пры сустрэчы, што Л. Булаўская была закінута з дыверсійнай групай у тыл ворага і там загінула. Была знішчана ўся іх група.

Загінуў у партызанах і Баляслаў Слосман. На вайне забіты Канюшэўскі Станіслаў, Блажэвіч Леанід. Меў высокія ўзнагароды. У Індры адна з галоўных вуліц была названа імем Л. А. Блажэвіча.

Што дзетчыцка майго асабістага лёсу, то ён падобны да лёсу многіх і многіх беларусаў майго пакалення, якія ішлі па цяжкім пуціне бурлівага жыцця.

Актыўны ўдзел у барацьбе з фашызмам на Люцыншчыне і ў Зілузе прымаў Казімір Мязэцкі. Ён скончыў Рыжскі ўніверсітэт. Там трапіў у рукі немцаў. Забіты на вайне сын вучыцеля Дзержача Віктара з вёскі Жажелі Краслаўскага раёна і многа іншых беларусаў.

Частку матэрыялу пра латышка-беларускія сувязі Гусарэвіч Сабіна Дамінікаўна даўно адаслала ў Мінск Арсенію Лісу па яго просьбе. Адаслала А. Лісу і альбом Гусарэвіча Уладзіміра «Беларускі тэатр у Рызе».

У свой час пісаў вершы настаўнік Вайвадзіш Эдуард Людвікавіч. У яго і зараз яны захаваліся!

Падборка вершаў Э. Вайвадзіша друкавалася ў газеце «Голас Радзімы».

ДА 110-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯКУБА КОЛАСА

ПАД ДАХАМ ДЗЯДЗЬКІ ЯКУБА

ЧЫТАЧАМ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ» ПРАПАНАУЕЦЦА УРЫВАК З КНІГІ

СЫМОНА БЕЛАГА «НА БАЦЬКОУСКОЙ ЗЯМЛІ». АУТАР КНІГІ — РОДНЫ

ПЛЯМЕННІК ЯКУБА КОЛАСА БЛІЗКА ВЕДАУ ПАЭТА

ЦІХА адчыніўшы жалезную браму, я прыпыніўся. Мяне апанаваў нейкі страх перад сустрэчай з Якубам Коласам. Асабліва бянтэжыла дзядзькава ўсмяшка, загадкавая і хітрая, што заўсёды гуляла ў серабрыстых, акуратна падстрыжаных вусах. Дзядзька Якуб на язык быў востры, гаварыў проста і трапна, з прыцішкам у голасе, з гарэзлівай смяшынкай у прыжмураных вачах. Цяжка было зразумець, дзе ён гаворыць сур'ёзна, а дзе жартуе, і гэта больш за ўсё збівала з панталыку. Я імкнуўся гаварыць крылатымі, літаратурнымі выразамі. На гэта дзядзька аднойчы далікатна намякнуў: «Да чаго не дайдзеш, пляменнік, то ў кніжцы знойдзеш». Я зразумець тады, што студэнту трэба яшчэ многа чытаць і вучыцца.

На гэты раз я хваляваўся больш звычайнага: у нагруднай кішэні ляжаў верш, прысвечаны сямідзесяцігоддзю пісьменніка. Колькі хвілін я пастаў на двары, спадзяваўся, што, можа, убачу дзядзьку на лаўцы пад клёнам, дзе ён любіў пасядзець пасля абеда. Думаў: аддам яму свой верш, а там — што будзе.

На двары было ціха. Стромкія сосны лагодна шапачелі над домам. За ім раскінуўся парк, па-асенняму прыгожы сад — гордасць дзядзькі Якуба. Тут нечакана я заўважыў паэта з кульбаю, у сінім капелюшы, без макінтоша, які ён звычайна апранаў у асеннюю пару года. Якуб Колас, прыхінуўшыся да бярозы, доўга і ўважліва разглядаў кучаравыя кроны дубкоў, якія пасадзіў сам. Адаўшы дзядзьку канверт, я хуценька збег са двара, нават не развітаўшыся. З'явіўся толькі на наступны дзень увечары, зайшоў на кухню, каб цётка Міхаліна, сястра паэта, чым-небудзь накарміла, бо сталаўкі блізка не было.

— Ну, нябож, дзякую за віншаванне. Прачытай твой верш, нават спадабаўся, — сказаў Якуб Колас, якога я не спадзяваўся ўбачыць тут, на кухні.

У тое, што верш быў варты якой-небудзь пахвалы, мне мала верылася, але ўсё-такі прыемна. Трэба было за гэта аддзячыць дзядзьку Якубу, і я падумаў: паеду ў Мікалаеўшчыну і прывязу баравікоў — маці насушыла крыху. А можа навесці парадок у садзе? Дзядзька паважае працу, бо не раз ад яго чуў: «Не таму слава, хто на язык лёгкі, хто ў справе стойкі!»

І праз пару дзён закіпела работа: голы сад набываў святочны выгляд. Кучы апалага лісця, агурэчкі, сухія сцяблі-

ны памідораў, кветак сабралі на машыну, каб вывезці на сметнік. Надвор'е стаяла цёплае. Той далёкі лістападаўскі дзень 1952 года выдаўся на славу. Ласкава свяціла сонца, ціхі ветрык ледзь варушыў верхавіны соснаў. Дзядзька з Янкам Маўрам сядзелі на лаўцы ля веранды, цешыліся добрым надвор'ем.

— Данік! — паэт звярнуўся да старэйшага сына. — Трэба зрэзаць тое сухое дрэва, — ён паказаў на хворую сасну. — Ды пень выкарчуець.

Хвілін праз дзевяць гэтая сасна з трэскам упала на зямлю. Канстанцін Міхайлавіч узрушана падышоў да дрэва, пастукаў палкаю па ствале, уважліва паглядзеў на зрэз, правёў па пні далоньмі.

— Дрэва яшчэ не зусім высахла, жыватворная сіла яшчэ б патрымала сасну гадоў дзевяць, — сказаў ён з жалем.

Канстанцін Міхайлавіч вярнуўся на лаўку. А мы, ацерабіўшы сукі, сухастойну парэзалі і пакалолі на дрывы, затым узаліся за пень. Падкапалі пад яго, зачалілі вярочкамі, нават прыдумалі тэхнічны блок. Тузанулі раз-другі, але пень не паддаваўся, відаць, добра сядзеў у зямлі. Зацікавіліся пнём і Колас з Янкам Маўрам: як жа ж такі? Пень адзін, а людзей вакол яго — з чортаў тузін, а ён, учапіўшыся лапамі за зямлю, сядзіць і не шмане.

— Вось гэта асілак! Добры арэх вам застаўся на закусь... Зубамі трымаецца за жыццё. Уся сіла яго ў карэннях... Што ў зямлю ўрасло, цяжка вырваць тое... Сячыце карэнні, хлопцы!.. — сказаў усхвалявана Колас.

— А ці знойдзецца тут палена і жэрдка якая? — спытаў я ў Міхася, малодшага сына паэта.

— А што ты збіраешся жэрдкай рабіць? — не зусім зразумець мяне Міхась.

— Вось зараз убачыш.

— Есць, ёсць, нябож. За гаражом знойдзецца палена і жэрдка, — хітра ўсміхнуўся дзядзька Якуб.

Жэрдку падсунулі пад лапіну пня, пад яе — палена і гуртом налегі на падагу. Міхась учапіўся таксама. Пень затрашчаў і кульнуўся на бок, абсыпаўшы нас пяском.

— Гэх! — выгукнуў дзядзька Колас. — Вось гэта па-мікалаеўску. Пень высканчў з зямлі, як той Марка з пекла.

...Надыходзіў 1954 год. Студэнты збіраліся адзначыць Новы год, а грошай у мяне не было. Ступендыя разышлася, сябры таксама ламалі галаву, дзе раздбаць некалькі чырвонцаў. Заставаўся дзядзька, але сорамна было прасіць у самога — вырашыў патурбаваць яго сына Данілу.

Якуб Колас сядзеў у гасцінай, калі я са сваімі сябрамі пераступіў парог яго хаты. Ён расказаў казку пра Бабу Ягу сваім унукам Андрэю і Машы. Маша, дачка Міхася, сядзела поруч з дзедам, раскрыўшы ад страху рот, бо, напэўна, быў самы страшны момант у казцы, а меншы, Андрэй, тузаў дзеда за нос, весела смяючыся, прыгаворваючы:

— А ты Баба Яга, дзядуля... ты Баба Яга...

Канстанцін Міхайлавіч усміхаўся ўнуку, глядзіў па чорнай галоўцы і тут жа міла дакараў яго імправізіраваным вершам:

— Ах ты, жэўжык, чарнавокі. Як вазьму цябе за бокі. Ды прыцісну барадою — Не заві мяне Ягою!

Я твой дзед, я дзед Якубі Цап цябе, Андрэй, за чубі Унук абдымаў за шыю дзеда і моцна цалаваў яго:

— Ты мой добры, дзед Якуб, Не бяры мяне за чубі Мы зайшлі на кухню да цёткі Міхаліны, каб не турбаваць Коласа, але праз колькі хвілін ён з'явіўся туды сам.

— Добры дзень, семінарыя, як рухаецца навука? Аловак, папера знойдзецца ў вас?

— Калі ласка, воль ручка і папера, — прапанаваў адзін з маіх сяброў.

— Цяпер, Сымоне, вазьмі ручку і напішы два словы: «пятачок», «чарвячок», а твой сябар хай правярыць, ці правільна напісаў.

Я напісаў, сунуў лісток на праверку. Правярыць аказалася цяжэй, чым напісаць. Закрэсліўшы ў слове «чарвячок» «я» і напісаўшы «е», мой сябар адаў лісток Якубу Коласу.

— Міхаліна, падай мне акуляры, — папрасіў сястру паэт. — Выходзіць, настаўніку больш цяжка дасталася задача, — гарэзліва ўсміхнуўся Канстанцін Міхайлавіч, — таму ён і спатыкнуўся на «чарвячку». Не чырваней, брат, другі раз не памыліся: вучоны без практыкі — пчала без мёду... Напэўна, вецер свішча ў кішэнях, Сымоне, Новы год адзначыць няма чым! — нечакана запытаўся дзядзька. У мяне душа скочыла ў пяты: «Як ён мог здагадацца, чаго мы прыйшлі?»

Шчыра падзякаваўшы Якубу Коласу, мы развіталіся...

Аднойчы я зайшоў да цёткі па сваёй справе ды заадно паглядзець, як расце ячмень з жытам на градцы ля веранды. Канстанцін Міхайлавіч надаваў гэтай вольцы вялікае значэнне. Пад яго каманду я высеў явасной на градзе тры часткі ячменю і адну жыта. Ячмень быў ужо высокі, тоўстыя сцябіліны гнуліся пад каласамі. Радавала вока і густая зялёная жытнёвая рунь.

— Ну што, нябож, мілуешся ўраджаем? Павінен быць добры. У гэтым годзе пажнём ячмень, а ў наступным будзе добры сноп жыта. Дождж воль забывацца пачаў. Ты акуратна папырскай вадою са шланга, каб не паламаць сцябіліны.

Калі штучнае арашэнне было закончана, дзядзька Якуб запрасіў мяне пасядзець на лаўцы каля пунькі, у ценю пад клёнам. Хата амаль пуставала, адна цётка Міхаліна тапталася на кухні. Даніла паехаў у камандзіроўку ад Акадэміі навук, Міхась — на стралковыя спаборніцтвы. Авіяцыйны інжынер па прафесіі, ён лічыўся заўзятым паліўнічым, майстрам спорту па стральбе. Дзеці адпачывалі — хто ў Мікалаеўшчыне, а хто ў Балачанцы, любімых месцах паэта.

Якуб Колас пацікавіўся ста-

нам здароўя брата Уладзі, які тады захварэў. Збіраўся паехаць у Акінчыцы, дзе жыў брат, а заадно і ў Мікалаеўшчыну, думаў агародзіць магілку ў Церабяхах — там былі пахаваны яго бацька, маці і дзядзька Антось.

— Дзядзька, — кажу, — я чуў, вы і тую бярозу, што схілілася вунь над дубамі, пасадзілі ў памяць Марыі Дзмітрыўны?

— Так, нябож, бяроза напамінае мне маю Марусю, а дубок, які поруч расце, — памяць па сыну Юрку, што загінуў на вайне... Застаўся адзін хворы Якуб, чакае смерці, магчыма, дзеці пасадзяць дрэвы пасля, — неяк сумна і балюча прамовіў Канстанцін Міхайлавіч. — А дождж усё-такі будзе сёння: дужа баліць рукі, ды ў нагах ламота. Пайду палягу крыху...

Праходзілі дні, тыдні, месяцы... Якуб Колас займаўся грамадскімі справамі, ездзіў на пісьменніцкі сход у Маскву, пісаў незакончаную паэму «На шляхах волі». Вельмі часта заходзіў Максім Лужанін, падымаўся на другі паверх, падоўгу гутарыў з дзядзькам, вырашаныя нейкія пытанні. Паэт часта ездзіў на пасяджэнні — ён з'яўляўся старшынёй Камітэта па справах абароны міру, дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР, многа спраў было і ў Акадэміі навук, дзе працаваў у якасці віцэ-прэзідэнта, цікавіўся справамі калгаса, што на яго радзіме. Пытаўся ў мяне, ці на хату яшчэ тая машына, што ён падарыў калгаснай гаспадарцы; што знайшлі геологі, якія ездзілі ў Мікалаеўшчыну даследаваць гліну і пяскі; жаліўся на здароўе, многа пісаў. Людзі ішлі да яго кожны дзень за парадамі, за дапамогай. Калі часам цётка Міхаліна раіла, каб паляжаў лішняю гадыну, адпачыў, дзядзька Якуб сур'ёзна гаварыў: «Чалавек без працы, што птушка без крылаў».

На двары ўжо была вясна ў поўным разгары, адчыў сад, распусціліся кветкі на клумбах перад хатай, калі Колас вярнуўся з санаторыя не зусім здаровы. Выйшаў пасядзець на лаўцы, палюбавацца жытам, якое буйна расло на градцы. Гукнуў мяне.

— Там, дзе Нёман коціць свае хвалі, хачу, нябож, каб памяталі зямлякі аб клопачах маім, аб Якубе Коласе, — прагаварыў сумна паэт.

Мне здалася, што слёзы вступілі на вачы ад дзядзькі Якуба. Яго позірк быў прыкаваны да бярозы з дубам, ён слухаў, як шэпчацца верхавінамі дрэвы паміж сабою...

Сымон БЕЛЫ.

«ЗВОН—НЕ МАЛІТВА». ПРЭМ'ЕРА У КУПАЛАЎСКІМ ТЭАТРЫ

ЗАБІЦЬ—ЛЁГКА, ЦЯЖЭЙ—ЗРАЗУМЕЦЬ

Як толькі ні называлі князя Уладзіміра, што хрысціў Русь — і Яснае, і Чырвонае Сонейка... І людзі забываліся, што на сумленні гэтага чалавека шмат крыві і нявінных ахвяраў. Ахвярай была і Рагнеда, дачка полацкага князя Рагвалода, адна з жонак Уладзіміра. Ён забіў бацьку Рагнеды, пасля нараджэння іх сына Ізяслава выслаў княгіню разам з дзіцем з Кіева. Да нядаўніх часоў мы мала ведалі пра лёс гэтай выдатнай жанчыны. Нават думалася, што і не было яе на свеце. Ды не, была. І гэта яшчэ раз пацвярджае новая пастаноўка Беларускага тэатра імя Янкі Купалы. Спектакль створаны па п'есе Івана Чыгрынава і называецца «Звон—не малітва».

Гэта спектакль-рэзаванне, спектакль-пошук, спектакль-адкрыццё. Мастацкі кіраўнік пастаноўкі Валерый Раеўскі, рэжысёр Геннадзь Давыдзкі.

З самага пачатку дзеі на сцэне пануе трывожны настрой. Яго стварае музыка і ўдары званой. Званы б'юць, нібы нечыя пакутлівыя, узрушаныя сэрцы звяртаюцца да нас.

Ад княжыча (сына Уладзіміра і Рагнеды) мы даведваемся, што вакол замка ходзіць ваўчыца, не дае спакою людзям мядзведзіца. На пагрозы княжыча забіць ваўчыцу Холад (язычнік Вядун) адказвае, што забіць — лёгка, а зразумець, чаму звяры ўцякаюць з лесу да людзей, — цяжэй.

На спробе зразумець і будуюцца завязка і канфлікт п'есы. Героі хочуць зразумець сэнс новай веры, што нясе Кіеў. Ці тым ідалам пакланяліся ўсё сваё жыццё?

Ізяслаў не верыць у старых багоў. Аднак і ў новыя пачынае верыць толькі па загаду бацькі. А ці здольны чалавек верыць у нешта па прымусу? Ды і як верыць новаму Богу, калі маці яго, Рагнеда, расказвала, што шмат крыві было ў Кіеве, калі Уладзімір хрысціў народ. Новы Бог забараняе забіваць, а бацька княжыча вінаваты ў смерці дзеда. Супярэчнасці раздзіраюць душу юнака. І на нейкі час ён забываецца на багоў. Ідзе на паляванне. Дзманструе перад гледачамі магчымасці свайго цела

артыст Я. Пацына (у іншым складзе У. Дзянісаў). Мы бачым старажытныя ратаборствы. І ў нейкі момант здаецца, што трапіў на баявік у тэатр. Аднак густ аўтараў спектакля перамог. Бойка свочасова спыняецца, стрымліваецца. Ізноў перад гледачом княжыч, які прагне сапраўднай веры. У спектаклі неаднойчы гучыць думка, што без веры жыць нельга. Ізяслаў хацеў бы прыняць на веру існаванне адзінага Бога-выратавальніка. Аднак ён ведае шмат прыкладаў, калі форма ў новай веры падмяняе змест. Яму належаць словы: «Звон — не малітва».

У старажытных ідалаў ён не можа верыць. Да іх у яго асабісты рахунак. Менавіта праз іх ён губляе Анею, дзючынку, з якой разам рос. Яе прыносіць у ахвяру багам. Актрыса А. Паплаўская, якая іграе дзючынку, стварае вобраз-сімвал. Сімвал харастава, чысіні.

Уся п'еса — гэта барацьба святла з цемрай. Аднак ні людзі, ні святар яшчэ ясна не разумеюць, дзе святло, а дзе цемра. Яны ўжо не ў стане жыць па

канонах язычніцтва — прыносіць людзей у ахвяру ідалам і пакланяцца ім. Аднак яшчэ такіх далёкіх ад ідалаў хрысціянства. Праз гады Рагнеда стане праваслаўнай хрысціянкай. І будзе імкнуцца да праўды Хрыстовай. Будзе хрысціць сваіх слуг. І зробіць гэта, у адозненне ад Уладзіміра, без насілля і крыві.

Вобраз Рагнеды ў спектаклі вельмі запамінальны. Яе ролю выконвае А. Ельшэвіч (у другім складзе Л. Давыдовіч). А. Ельшэвіч паказвае, суровую, гордую жанчыну з нялёгкім лёсам. У Рагнеды шмат маналогаў у спектаклі. І для кожнага з іх у актрысы хапіла эмацыянальнасці, пачуццяў.

Акрамя ігры акцёраў, хочацца заўважыць іншых, хто дапамог рэжысёру стварыць атмасферу часу, калі жыла Рагнеда. Вылучаюцца ў першую чаргу дэкарацыі. Некалькі разоў на сцэне запальваюць вогнішча. Відавочна, што ў мастака Барыса Герлавана было шмат працы і клопату. Выразная музыка кампазітара Алега Янчанкі.

Гісторыя заклікана вучыць. На сваіх памылках і сваіх дасягненнях. Мабыць таму гістарычная тэма гучыць амаль заўсёды актуальна. «Звон — не малітва» глядзіцца з цікавасцю, і спрэчнікі ў ім здаюцца не такімі ўжо далёкімі.

Алена СПАСЮК.

ЗАЙГРАЙ, ЖАЛЕЕЧКА, ЗАЙГРАЙ...

Вялікая цікавасць людзей да музычнай і песеннай спадчыны нашага краю. Усё новае і новае фальклорныя калектывы вяртаюць нам забытыя мелодыі. Але для гэтага патрэбны і народныя музычныя інструменты. Вось тут без таленавітых рук майстроў проста не абыйсця.

Адзін з іх — жыхар горада Бяроза Брэсцкай вобласці Якаў ШАУЧУК (на здымку). І скрыпку можа ён зладзіць, і дудку, і жалейку, і многія іншыя музычныя інструменты.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

СПАДЧЫНА

ВІЦЕБСКАЕ СТАРАЖЫТНАСХОВІШЧА

Словамі, вынесенымі ў заглавак артыкула, амаль сто гадоў назад называлі царкоўна-археалагічны музей, што існаваў у губернскім Віцебску. Такія музеі на тэрыторыі Беларусі былі створаны ва ўсіх епархіяльных гарадах. І першы з іх з'явіўся ў Віцебску ў 1893 годзе. З ініцыятывай яго стварэння выступіў інспектар народных вучылішчаў Віцебскай губерні вядомы этнограф Еўдакім Раманаў. Архіепіскапу Полацкаму і Віцебскаму Антаніну яшчэ ў чэрвені 1892 года ён накіраваў спецыяльную запіску, у якой выказаў думку аб неабходнасці збірання па царквах епархіі помнікаў царкоўнай даўніны, якія ўжо не ўжываліся падчас набажэнстваў, аднак уяўлялі «не толькі месныя, но і общыя церковно-археологический интерес». Мелася на ўвазе старажытнае царкоўнае адзенне, начыненне, абразы, старадрукі і рукапісныя кнігі, званы, старадаўнія планы ўжо не існуючых храмаў — усё тое, што, на думку Раманава, заслугоўвала «тщательного охранения от уничтожения временем и неопытностью лиц, ближайшему наблюдению которых они были доверены».

Запіска Раманава была ўхвалена архіепіскапам, які на чарговым сходзе Віцебскага Свята-Уладзімірскага Брацтва прапанаваў размясціць новы музей у адным з пустых пакояў архірэйскага дома. Арганізацыяй старажытнасховішча апроч Раманава даручана было заняцца выкладчыку гімназіі, вядомаму мясцоваму краязнаўцу А. Сапунову і сяшчэніку Мікалаеўскага кафедральнага сабора В. Гаворскаму.

Адкрыццё музея адбылося 2 верасня 1893 года. Размясцілі яго ў пакоі плошчай 10,5 x 8,5 метра архірэйскага дома. Першыя экспанаты для музея былі сабраны Раманавым і Сапуновым у часе наведвання віцебскіх гарадскіх царкваў: Блажавешчанскай, Іллінскай, Петрапаўлаўскай і царкваў Маркава манастыра. На жаль, да гэтага часу ўжо большасць царкоўных сховішчаў «пачысцілі» ахвотнікі даўніны, мінскі памешчык Татур. Заручыўшыся падтрымкаю мясцовых уладаў, за кароткі тэрмін ён літаральна абрабаваў усё тутэйшыя царквы. Таму пры наведванні храмаў на свае заплыты Сапунову і Раманава ў большасці выпадкаў даводзілася чуць: «Узяў Татур...»

У студзені 1895 года Раманаў вымушаны быў ад'ехаць з Віцебска на новае месца службы ў Гродзенскую губерню. Клопаты па збіранні экспанатаў для музея цалкам ляглі на плечы Аляксея Сапунова. У хуткім часе яму ў дапамогу членамі камісіі па загаданню старажытнасховішчам былі абраны выкладчык духоўнай семінарыі Д. Даўгяла і настаўнік Віцебскай мужчынскай гім-

назіі М. Нікіфароўскі, абодва знакамітыя рупліўцы мясцовай даўніны. Яны заняліся апісаннем ужо сабраных экспанатаў і складаннем каталога. У жніўні 1897 года Сапуноў адмовіўся ад загадвання старажытнасховішчам, бо з 1 верасня быў прызначаны на новую пасаду — памочніка інспектара студэнтаў Маскоўскага ўніверсітэта — і ад'ехаў з Віцебска на часовае жыхарства ў Маскву. На пасаду загадчыка музея быў прызначаны настаўнік мужчынскай гімназіі І. Сабін-Гус.

4 кастрычніка 1897 года А. Сапуноў «за особую любовь к местным древностям» быў абраны ганаровым членам Віцебскага царкоўна-археалагічнага старажытнасховішча. Гэта была прыва ўдзячнасці і адначасова прызначанне той ролі, якую краязнаўца адыграў у стварэнні музея. Яго асабісты ўклад у фарміраванне калекцыі акрэсліваўся ўжо першым уступным ахвяраваннем з некалькіх дзесяткаў прадметаў, сярод якіх былі старадаўнія пергаментная грамата, 22 фотааздымкі царкваў Полацкай епархіі і іншыя рэчы. Дзякуючы намаганням Сапунова, сховішча прыдбала калекцыю з 10 партрэтаў уніяцкіх архібіскупаў і мітрапалітаў. Гэтыя партрэты, напісаныя алеем, некалі віселі ў сталовай зале Віцебскай духоўнай семінарыі, якая размяшчалася ў былых базыльянскіх мурах. Адным з прывяраючых была зроблена заўвага семінарскаму кіраўніцтва, у выніку чаго партрэты перамясцілі ў бібліятэку. Наступнаму прывяраючаму і гэта здалася недапушчальным, пасля чаго старыя палотны ўвогуле выкінулі ў хлеў. Там іх і знайшоў Сапуноў, адабраў ацалелыя і перадаў у царкоўна-археалагічны музей. Увогуле адмоўна ставячыся да уніі, краязнаўца бачыў у партрэтах уніяцкіх іерархаў перш за ўсё помнікі даўніны, якія трэба было ўратаваць і захаваць для нашчадкаў.

Адной з каштоўнасцей музея з'яўляліся рукапісы. Тут у асобнай скрыні захоўваўся архіў Полацкай духоўнай кансісторыі, разабраны Сапуновым з дапамогай архіварыуса Віцебскага цэнтральнага архіва старажытных актаў М. Вяроўкіна. Праўда, у нядбайнасці ў адносінах да царкоўнай даўніны можна было абвінавачваць не толькі тагачасныя свецкія ўлады: аднойчы кансісторыя запатрабавала дакументы архіва да сябе, а калі яны зноў былі вернуты ў музей, то вязкі з асобнымі справамі аказаліся папсаванымі, а дакументы пераблытанымі. «Чтобы снова привести эти документы в порядок, — пісаў Сапуноў у 1913 годзе, — потребуется много времени и труда, и сделает это, конечно, не консистория».

Роскіт Віцебскага царкоўна-археалагічнага музея прыпадае на першае дзе-

сяцігоддзе яго існавання. У гэты час ён асабліва актыўна папаўняўся новымі матэрыяламі, чаму спрыялі афіцыйныя распараджэнні епархіяльных уладаў. Так, яшчэ ў кастрычніку 1893 года епіскап Полацкі і Віцебскі звярнуўся да настаўнікаў усіх царкваў Віцебска з прапановай «О передаче не употребляющихся при богослужении и имеющих церковно-археологическую ценность предметов в Витебский церковно-археологический музей». Да таго ж: члены камісіі па загаданню музеям самі актыўна праводзілі агляд маёмасці царкваў і адбор экспанатаў як у самім Віцебску, так і за яго межамі. Напрыклад, у 1898 годзе Д. Даўгяла аглядзеў 17 царкваў Лепельскага павета, а М. Нікіфароўскі — 4 царквы і 3 капліцы ў Гарадоцкім павеце. Сумесна гэтыя краязнаўцы даследавалі тры храмы ў Віцебску, а таксама зрабілі апісанне Нікольскай царквы ў мястэчку Бешанковічы. Вынікі апошняй працы былі надрукаваны спачатку ў «Полоцких Епархиальных Ведомостях», а пазней — у выглядзе асобнай брашуры. Усе абразы з іканастаса Нікольскай царквы былі перавезены ў музей.

З самага пачатку свайго існавання музей знаходзіўся ў падпарадкаванні Віцебскага епархіяльнага Свята-Уладзімірскага Брацтва, са скарбонкі якога пакрываліся ўсе яго фінансавыя выдаткі. У кастрычніку 1897 года пры Брацтве быў створаны асобны камітэт для царкоўна-гістарычнага і статыстычнага апісання царкваў і прыходаў Полацкай епархіі. У склад камітэта ўвайшлі таксама Даўгяла і Нікіфароўскі. Згодна загаду кансісторыі, камітэт разаслаў ва ўсе царквы спецыяльныя анкеты, пытанні якіх тычыліся не толькі сучаснага стану храмаў, але і іх гісторыі, засяроджвалі ўвагу святароў на помніках мясцовай даўніны. К канцу 1899 года камітэт меў ужо 278 апісанняў царкваў, рэдагаваў іх і рыхтаваў да друку. На жаль, выданыя яны так і не былі.

На пачатку XX стагоддзя Віцебскі царкоўна-археалагічны музей атрымаў новыя экспазіцыйныя плошчы і ўжо размяшчаўся ў трох невялікіх пакоях над дамавой царквай архірэйскага дома, куды меўся асобны ўваход. Аднак актыўны збор экспанатаў у гэты час ужо перапыніўся. Адбылося гэта таму, што ў музеі аказалася сканцэнтраваным шмат уніяцкіх царкоўных рэчаў, з-за чаго ён хутка страціў гарачую падтрымку праваслаўнага епархіяльнага кіраўніцтва і, па трапнай заўвазе краязнаўцы П. Красавіцкага, з'яўляўся «только терпимым, в силу раз допущенной и уже непоправимой ошибки, злом, только обузой, отнимающей лишнее помещение у недостаточно просторного

[Заканчэнне на 8-й стар.]

З'ЕЗД МАСТАКОЎ

22 кастрычніка ў Мінску ў былым ДOME палітасветы адкрыўся чатырнаццаты з'езд Саюза мастакоў Рэспублікі Беларусь. З-за адсутнасці кворуму (амаль з 850 запрошаных прыйшло толькі 500) адкрыццё ўрачыстай падзеі затрымалася амаль на гадзіну. Цяжка сказаць, што было таму віной: вельмі дрэннае ў гэты дзень надвор'е ці нявер'е мастакоў у здольнасць творчай арганізацыі вырашыць іх праблемы.

Аднак тое, што з'езд усё ж такі вырашылі адкрыць, напэўна, сведчыць, што гэта не было нечаканасцю і не мела прынцыповага значэння ні для кіраўніцтва Саюза мастакоў, ні для беларускага мастацтва.

Інтэрэсы творчай інтэлігенцыі ўсё больш настойліва са сферы духоўнай перамяшчаюцца ў сферу матэрыяльную. Ды і як жа інакш, калі аўтарскае ўзнагароджанне мастакоў Міністэрства культуры павялічыла ў пяць разоў, тады як цэны на пэндзлі, фарбы, палатно і іншыя матэрыялы за гэты ж час узраслі ў сотні разоў. Калі дадаць сюды падаткі, якія з'ядаюць нават тое, што усё ж такі ўдалося зарабіць, становіцца зразумелым, чаму мастакі ў лепшых традыцыях апошняга часу назвалі сябе самай неабароненай часткай грамадства. Аднак, як заўважыў намеснік міністра культуры У. Рылатка, «як бы цяжка ні было нашаму грамадству, а тым не менш, сёння ідзе працэс адраджэння нашай культуры». Заўвага слушная і прыемная. Што ж датычыцца лёсу Саюза мастакоў, то чамусьці ўспомніліся словы класіка, які сцвярджаў: для таго каб упэўніцца ў тым, што Дастаеўскі — пісьменнік, зусім не абавязкова патрабаваць у яго пасведчанне творчага саюза...

В. ЧАРКАСАВА.

З трохтыднёвай паздыні па Германіі звярнуўся аркестр Беларускага музычнага ліцэя пры Акадэміі музыкі. Гастролі юных выканаўцаў праходзілі паспяхова. Залы былі поўныя, а мясцовая прэса перыядычна давала пахвальныя рэцэнзіі на выступленні беларускіх дзяцей. Калі ж віяланчэлістцы Ганне Паўлавай запатрабавалася медыцынская дапамога, аказана яна была ў лепшай клініцы гарадка Гютерсла.

На жаль, без накладак не абыйшлося. З-за юрыдычнай некампэтэнтнасці тых, хто падпісаў дагавор аб гастролях, аркестранты апынуліся ў складанай фінансавай сітуацыі. Праўда, яны не разгубіліся і зарабілі выступленнямі на вуліцах і плошчах нямецкіх гарадкоў. Скрыпкі, віяланчэлі і іншыя музычныя інструменты гучалі бездакорна, добразычлівыя слухачы былі шчодрыя на ахвяраванні. Але ці варта надалей ставіць дзяцей у такую сітуацыю!

НА ЗДЫМКУ: вулічны канцэрт.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

СПАДЧЫНА

ВІЦЕБСКАЕ СТАРАЖЫТНАСХОВІШЧА

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.)

и без того архиерейского дома». «Крамольная» тэндэнцыя збірання рэчаў уніяцкага ўжытку выразна выявілася ўжо ў першыя гады існавання музея. У кароткім апісанні збору старажытнасховішча за 1896 год чытаем наступнае: «Святых ікон на сценах — 5, складней і ікон на металле — 2, деревянных статуи и писаных изображений, чуждых православной церкви, — 14». Каментарый, як кажуць, тут непатрэбны. У музеі нават захоўваўся «образ Іосафата Кунцэвіча, рисоанный масляными красками на холсте». Вядома ж, большасць абразоў XVII—XVIII стагоддзяў, перавезеная з розных прыходскіх царкваў у Віцебск, таксама была уніяцкай.

Як адзначалася ў справаздачы, у 1910 годзе «древлехранилище обогатилось очень незначительным количеством предметов. (...) Музей нуждается в пополнении утварью: многие предметы подвергаются порче потому, что нет надлежащих витрин». Памяшканні музея ўзліку не ацяпляліся, для наведвальнікаў яго дзверы адчыняліся толькі на адну гадзіну раз у тыдзень. За год музей наведвала каля 300 чалавек.

Пасля рэвалюцыі зборы царкоўна-археалагічнага старажытнасховішча былі перададзены ў 1919 годзе Віцебскаму губернскаму музею, які паставаі СНК БССР у 1924 годзе быў ператвораны ў Віцебскае аддзяленне Беларускага дзяржаўнага музея (зараз — Віцебскі абласны краязнаўчы музей).

На жаль, цэльнасць збору старажытнасховішча ў хуткім часе была парушана: частку экспанатаў перавезлі ў Дзяржмузей у Мінск. Вартае шкадавання і тое, што мы не маем сёння поўнага пераліку прадметаў, якія захоўваліся ў музеі. Яго каталог быў выдадзены толькі аднойчы — у 1899 годзе — і ахопліваў паступленні, зробленыя да лістапада 1897 года, пасля чаго збор яшчэ неаднаразова папаўняўся. Праўда, «піс новых паступленняў друкаваўся на старонках «Полоцких Епархиальных ведомостей», аднак цэласнага ўяўлення аб асобных калекцыях музея з гэтых павархоўных і раскіданых па выданні звестак атрымаць цяжка. Вядома, што ў 1905 годзе тут налічвалася 1247 экспанатаў, сярод якіх было шмат вельмі каштоўных для нашай гісторыі і культуры рэчаў. Толькі з самай старажытнай у Віцебску Благовешчанскай царквы, пабудаванай у XIII стагоддзі, тут захоўвалася Евангелле XVI стагоддзя, а таксама некалькі зборнікаў малітоўных спеваў, занатаваных спосабам старажытнага крукавага нотнага пісьма. Сярод прадметаў нецаркоўнага ўжытку варта было б адзначыць калекцыю манет, медалёў, фотаздымкаў; сярод рэчаў народнага мастацтва — некалькі дзесяткаў драўляных форм для вырабу крашаніны.

Большасць рэчаў былога старажытнасховішча сёння знаходзіцца ў фондах Віцебскага абласнога краязнаўчага музея, аднак пэўная частка іх застаецца распытанай па свеце, лёс некаторых увогуле невядомы. У Дзяржаўным мастацкім музеі Беларусі зараз захоў-

ваюцца 6 цудоўных абразоў сярэдзіны XVIII стагоддзя, якія паходзяць з вёскі Латыгава Чашніцкага раёна Віцебскай вобласці. Усе яны былі выкананы мясцовым майстрам і першапачаткова належалі Віцебскаму старажытнасховішчу, куды былі перавезены ў 1898 годзе пасля абследавання Латыгаўскай царквы М. Нікіфароўскім. Паводле тагачаснага вопісу, з царквы ў музей было перададзена ўсяго 19 абразоў з іканастаса, царскія вароты, а таксама розныя прадметы царкоўнага ўжытку «уніятскай формы». Далейшы лёс гэтай маленькай калекцыі ў пэўнай ступені адлюстроўвае лёс большасці экспанатаў са збору старажытнасховішча. У хуткім часе пасля рэвалюцыі латыгаўскія абразы былі перавезены ў Мінск, аднак у калекцыі Белдзяржмузея іх аказалася ўжо толькі 14 адзінак. Абразы вывучаў мастацтвазнаўца М. Шчакаціхін, частка з іх экспанавалася ў 1926 годзе на 1-й Усебеларускай мастацкай выставе. Да нашага часу ў калекцыі мастацкага музея захавалася толькі 6 абразоў, яшчэ адна работа знаходзіцца ў Казанскай царкве былога Маркава манастыра ў Віцебску, астатнія пакуль адшукаць не ўдалося. Куды трапілі іншыя рэчы з Латыгаўскай царквы, сёння таксама невядома.

Такім чынам, Віцебскае старажытнасховішча мы можам разглядаць як музей, у якім была сабрана вялікая калекцыя твораў сакральнага мастацтва уніяцкага веравызнання. Канешне, адна-

віць гэты збор зараз ужо немагчыма. Аднак неабходнасць мець аналагічны музей, думаем, існуе і сёння. Бо што ведае зараз беларус пра Унію? У большасці выпадкаў толькі яе палітызаваную гісторыю. А між тым, асэнсаванне культурнай традыцыі, якую спарадзіла прыняцце Уніі на беларускіх землях, дапаможа нам усім хутчэй аднавіць утравелую дарогу да Храма — Храма нашае беларускае культуры.

Людміла ХМЯЛЬНІЦКАЯ.

НА ЗДЫМКУ: латыгаўскі майстар. «Нараджэнне Хрыстова». 1746 год. Абраза са збору Віцебскага старажытнасховішча.

Зусім не чакалі амерыканцы Вольга і Тэо Райс сустрэць у Брэсце... Джорджа Буша. Вядома, з прыездам у горад над Бугам прывітаў іх не сам прэзідэнт Злучаных Штатаў, але чалавек, па сцвярдзенню многіх, надзіва да яго падобны — мясцовы жыхар пенсіянер Аляксандр БАРАБОЦЯ (на здымку). На знешняе падабенства яго з прэзідэнтам адразу ж звярнулі ўвагу і амерыканскія госці, якія прыехалі на радзіму Вольгі, каб стварыць тут англійскі культурны цэнтр.

Фота Э. КАБЯКА.

СПОРТ

ФУТБОЛ

Падыходзіць да канца чэмпіянат Беларусі па футболе. Перамога мінскага «Дынама» тут не выклікае ніякіх сумненняў. Сталічны клуб па набраных ачках намнога апарджвае іншыя каманды.

У перапынку першынства рэспублікі адбыўся таварыскі матч Беларусь — Украіна. Ён завяршыўся ўнічыю — 1:1.

ХАКЕИ

Эх, сабраць бы ўсіх разам!.. Пра гэта марыць хакейны бальшчык Беларусі. Бо пакуль што галоўная на-

манда нашай рэспублікі «Дынама» няўдала выступае ў розыгрышы Кубка МХЛ. Затое сапернікі, выхадцы з Беларусі, вельмі добра гуляюць у замежных клубах: Федараў, Мядзведзеў, Фацікаў, Давідаў, Баршчэўскі — гэты спіс можна прадоўжыць. А выступаюць яны і ў Канадзе, і ў Польшчы, і ў іншых замежных краінах.

ШАХМАТЫ

...Карпаў, Ціман, Ананд, Карчыны — і яшчэ добры турзін знакамітых шахматыстаў не змаглі дабрацца нават да паўфіналу міжнароднага турніру ў Цілбургу. Затое вельмі добра згулялі мінчанін Ба-

рыс Гельфанд і... Ізраільчанин Ілья Смірын. Так, зараз віцэчэмпіён Ілья Смірын жыве ў Ізраілі і выступае за гэту краіну.

Гросмайстар з Мінска Барыс Гельфанд выйшаў у фінал, дзе сустрэнаўся з англічанінам Майклам Адамсам, Ілья Смірын дайшоў да паўфіналу.

ВАЛЕЙБОЛ

У адборачных спаборніцтвах першынства Еўропы беларускія валеябалісты ўступілі спартсменам Латвіі — 3:0. Жаночая ж каманда рэспублікі з такім лікам перамагла зборную Эстоніі.

ВАС ШУКАЮЦЬ СВАЯКІ І ЧАКАЮЦЬ

ХОЛКОВСКАЯ Ніна Ефремовна разыскавае дядю **КРОТА** Івана Наумовіча. Он родіцца в деревне Рябунь Вилейского района. Выехал в США предположительно до первой мировой войны. Работал сталеваром. Был женат на Ирине **КРОТ**, родившейся в этой же деревне. У них было двое детей, Николай и Мария. Известно, что Николай — участник второй мировой войны. Всех, кому что-либо известно о семье И. **КРОТА**, просим сообщать в нашу редакцию.

БІТАВА (СУШКО) Галіна Міхайлаўна шукае свайго бацьку **СУШКО** Міхаіла Палікарпавіча 1914 года нараджэння, які да 1944 года жыў у вёсцы Барсукі Докшыцкага раёна Віцебскай вобласці.

Зусім нядаўна стала вядома, што ён жыве ў горадзе Брысбен у Аўстраліі, наведвае праваслаўную царкву.

Прашу бацьку адгукнуцца на маю аб'яву альбо буду ўдзячная таму, хто можа што-небудзь паведаміць пра яго на адрас: Рэспубліка Беларусь, 222461, Мінская вобл., Вілейскі раён, пас. Партызанскі. **БІТАВА** Галіне Міхайлаўне.

Рэдактар Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом [таварыства «Радзіма»].

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ПРАСПЕКТ Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голас Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» Тыраж 5 500 экз.

Індэкс 63854. Зак. 1969. Падпісана да друку 30.10.1992.